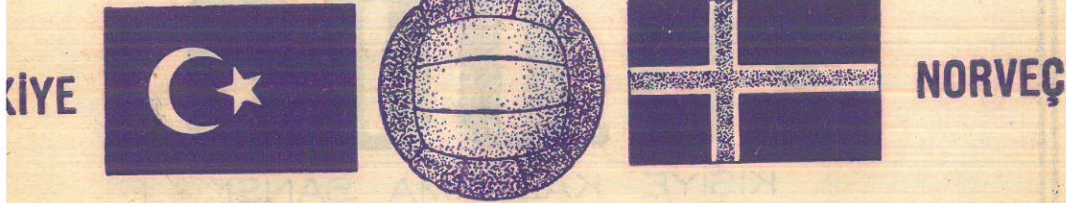

Yük Skrip MÜSABAKASI

29 Ekim tarihinde İstanbulda oynanacak

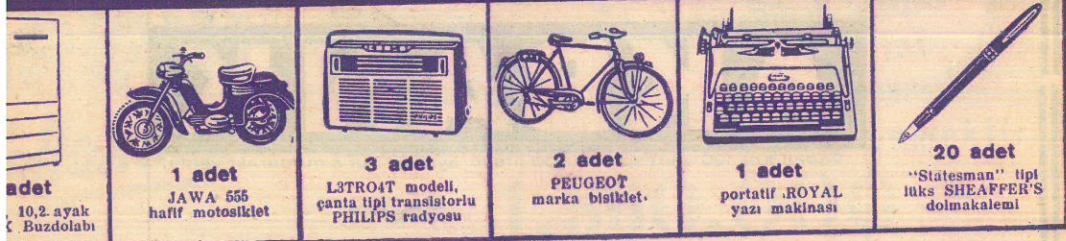

milli maçın neticesi ne olacak?

TRKIYE GALİP BERABERE NORVEÇ GALİP

Adres:

U TAHMİNDE BULUNARAK AŞAĞIDAKİ İKRAMİYELERDEN BİRİNİ KAZANABİLİRSİNİZ:

1 adet JAWA 555 hafif motosiklet
3 adet L3TRO4T modeli, çanta tipi transistörler PHILIPS radyosu
2 adet PEUGEOT marka bisiklet.
1 adet portatif ROYAL yazı makinesi
20 adet "Statesman" tipi lüks SHEAFFER'S dolmakalem

Norveç milli maçı hak- tahmininizi yukarıdaki erden birine çarpı işaretli belirtiniz. Adınızı ve açık yazınız. Bu ilân kesiniz yazacağınız 1 adet SKRİP kutusu ile birlikte P. K. 572 adresine, zarfın KRİP rumuzunu yazarak tarihine kadar posta- Doğru tahminde bul- asında Noter huzurunda kur'a sonunda, talihliler yazılı hediyelerden birini kılardır. Neticeler gaze- Kasım'da ilân edilecek- imden sonra postalanana msabakaya katılamazlar.

BİR ŞİŞE SKRİP ALMAKLA ÇİFTE KAZANÇLISINIZ!

Hem zengin ikramiyeli SKRİP Mü- sabakasına katılacak hem de dünya- nın en saf mürekkebinin denemek imkânını elde etmiş olacaksınız.
● SKRİP her marka dolmakalem için daha iyi yazmasını sağlar
● SKRİP şişelerindeki cep (hazne) elinizi kirlenmeden dolmakalemizi doldurmanızı sağlar
● SKRİP mürekkebi yazarken aynı zamanda dolmakalemimizi temizler
● SKRİP mürekkebinin sabit ve yıkanabilen kaliteleri mevcuttur.

SKRİP MÜREKKEBİ BÜTÜN KIRTASİYECİLERDE BULUNUR

KOÇ TİCARET A.Ş. (Büro Levazımı Şubesi)

(Faal: 2176 - 25)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EYLÜL 1961

İÇİNDEKİLER

- Türk Kültüründe Oyunun Önemi
Büyükleme, Söz Söyleme
Anadolu Dini Edebiyatından Geyik Destanı
Büyük İlim Adamı Osman Nuri Ergin
Osman Nuri Ergin'in Eserleri
Dobruca Tatarları Folkloruna Ait Notlar (II)
Tonçum Folkloru Hakkında Bir Eser
Kırşehir'de Obruk Kaya Efsanesi
Yurdun Dört Bucagından
İstanbul Çocuklarının Oyunları (II)
Yurdun Çeşitli Yörelerinden Bilmeceler, Bulmacalar (V)
Tekirdağ'da Yer Adları (II)
Kızıl Elma Efsanesi
İlgazlı Naili Baba Hakkında
Paçacıoğlu'nda Dügün Âdetleri
- Doç. Dr. Cahit TANYOL
Prof. Mahmut R. GAZİMİHÂL
Cahit ÖZTELLİ
İhsan HİNÇER
M. Orhan DURUSOY
Doç. Y. BLAŞKOVIÇ
Ord. Prof. FİNDİKOĞLU Z. Fahri
Veysel ARSEVEN
Sadı Yaver ATAMAN
Ayşe ÜNLÜER
Faik AKÇIN
Aydın OY
Yılmaz ELMAS
Osman SÜMER
Nedim ORTA

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 146

KURUŞ: 100

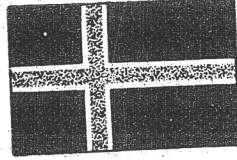
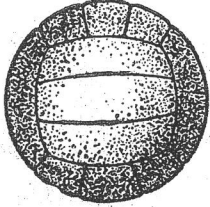
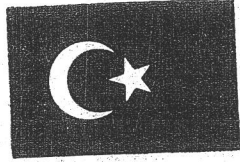

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

BÜYÜK Skrip MÜSABAKASI

29 Ekim tarihinde İstanbulda oynanacak

TÜRKİYE

NORVEÇ

millî maçının neticesi ne olacak?

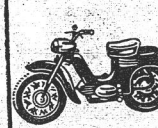

TÜRKİYE GALİP

BERABERE

NORVEÇ GALİP

Adres:

DOĞRU TAHMİNDE BULUNARAK AŞAĞIDAKİ İKRAMİYELERDEN BİRİNİ KAZANABİLİRSİNİZ:

 1 adet B-2 tipli, 10,2 ayak ARÇELİK Buzdolabı	 1 adet JAWA 655 hafif motosiklet	 3 adet LSTRO4T modeli, çanta tipli transistörli PHILIPS radyosu	 2 adet PEUGEOT marka bisiklet.	 1 adet portatif ROYAL yazı makinası	 20 adet "Statesman" tipli lüks SHEAFFER'S dolmakalemi
--	---	---	---	--	--

Türkiye - Norveç millî maçı hakkındaki tahmininizi yukarıdaki boş hanelerden birine çarpı işaretiyle belirtiliniz. Adınızı ve açık adresinizi yazınız. Bu ilanı kesinlikle yeni alacağınız 1 adet SKRİP mürekkebi kutusu ile birlikte İstanbul P. K. 572 adresine, zarfın üzerine SKRİP rumuzunu yazarak 29 Ekim tarihine kadar posta-yatırmaz. Doğru tahminde bulunanlar arasında Noter huzurunda çekilecek kur'a sonunda, talihliler yukarıda yazılı hediyelerden birini kazanacaklardır. Neticeler gazetelerle 19 Kasım'da ilân edilecektir. 25 Ekimden sonra postalanan arflar müsabakaya katılamazlar.

BİR ŞİŞE SKRİP ALMAKLA ÇİFTE KAZANÇLISINIZ!

Hem zengin ikramiyeli SKRİP Müsabakasına katılacak hem de dünyanın en saf mürekkebinin nememek imkânını elde etmiş olacaksınız.

- SKRİP her marka dolmakalemin daha iyi yazmasını sağlar
- SKRİP şişelerindeki cep (hazne) elinizi kirletmeden dolmakaleminizi doldurmanızı sağlar
- SKRİP mürekkebi yazarken aynı zamanda dolmakaleminizi temizler
- SKRİP mürekkebinin sabit ve yıkanabilen kaliteleri mevcuttur.

SKRİP MÜREKKEBİ BÜTÜN KIRTASİYECİLERDE BULUNUR

KOÇ TİCARET A.Ş. (Büro Levazımı Şubesi)

(Faal: 2176 - 25)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

NO. 146

EYLÜL 1961

YIL : 13 — CİLT : 7

TÜRK KÜLTÜRÜNDE OYUNUN ÖNEMİ

Doç. Dr. Cabit TANYOL

Kendi kehime her zaman sormuşumdur; milletlerin özelliğini yapan unsurlar nelerdir? Buna çeşitli yönlerden cevap verilebilir: Dil, tarih, sanat, düşünce gibi milletleri birbirinden ayıran ana sınırlar ise, duygu ve düşünce. Her milletin nihayet bir kılıbıdır. Milletlerin dilleri birbirinden ayrıldığı halde onlar duygu ve düşüncede, çoğu zaman, birleşmektedirler. Böylece, dilin toplumlar arasında açmış olduğu uçurum, duygu ve düşünce vasıtasıyla doldurulmaktadır.

Sanatın çeşitli dalları, kullandıkları malzeme ne olursa olsun, insanı anlatmak ister. Şiir dille, musiki sesle, mimari taşla ve resim renkle insanın kendisini vermek çabasında. Fakat insan, bütün bunlarda kendisini, kendisinden olmayan bir malzeme ifade etmektedir. Bu bakımdan, sanat olsun, düşünce olsun bizi insana dokunamaz. İnsanın bizzat kendisiyle yüzyüze gelmez.

İnsanın kendisini, kendisine has bir dille anlatması ancak oyunla mümkündür. Oyun, duygu ve düşüncenin hareketle ifadesidir. Hareket kadar insanın kendisine ait, hattâ doğrudan doğruya kendisi olan bir ifade vasıtası yok gibidir. İnsan şahsiyetinin bir toplum içinde geliştiği düşünülecek olursa, oyunun temel unsurunu teşkil eden ölçü ve figürlerin, ferdin içinde doğup büyüdüğü topluma sıkı sıkıya bağlı olduğu kolayca görülebilir.

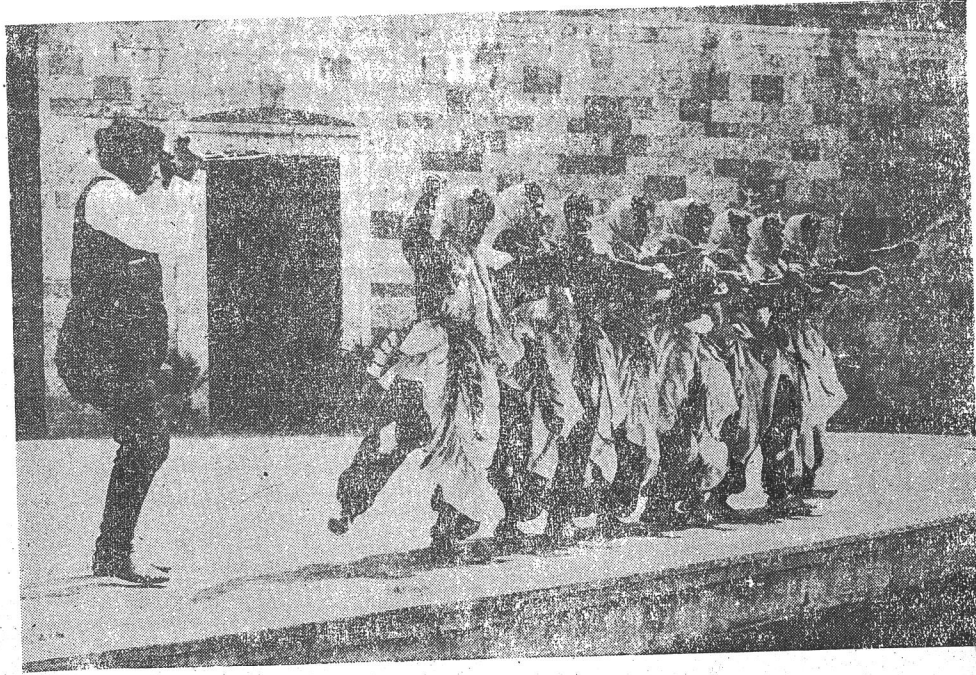
Oyunun bir özelliği daha var: O da, sanat.

nevileri içinde, dil ve ifade bakımından, hem en eski ve hem de üniversal oluşudur.

İptidai topluluklara doğru gidildikçe oyunun, düşünce ve sanatı çevresinde topladığını, sosyal hayatın bütün faaliyetlerini kapsadığını, sosyal hayatın bütün faaliyetlerini kapsadığını görmüştür. İptidai insan oyunu sadece estetik bir faaliyet olarak görmez; onunla, dini düşünce, kainat tasavvufu, insan kaderi, arzular, ihtirasları, efsaneler ifade edilir. Oyun, topluluğun her şeyini ifade eden müşterek mevzu ve anlatış vasıtasıdır. Milletlerin kendilerine has özelliği millî oyunlarda saklıdır. Musiki ve şiirin ilk cediti oyundur. Musiki, asırlarca ona refakat etmiş, ve ölçülerini ondan almıştır. Kolektif oyunlar sosyal heyecanı dini duyguları besleyen bir kaynak vazifesi görmüştür. İbadetten tutunuz da, iktisadi ve zirai çalışmalara kadar her sahada oyunun sosyal heyecanı harekete getirdiği görülmektedir. İnsan, vasıtaları birer birer döktürür ve yerini oyuna bırakır. Mevlîî tarihatında "sema" ve ondaki figür kademeleri mistik cezbelerin dilin kılıplarından soyunmasından başka birşey değildir. Mevlâna "Mesnevi" yi bitirdiği zaman "bundan sonrası dil siz gelir" der. Onu bu sıkıntıdan oyun kurtarır. "Sema" Mesnevi'nin bir devamıdır.

Oyun önceleri din ve büyü ile ilgili seramonilere refakat ederken, zamanla, gaye ve mahiyetini kaybederek, tamamiyle estetik bir karakter kazanmıştır. Sanatlar içinde ilk layık

146
2459

Trabzon Beşikdüzü Kızlar Topluluğu 5. Halk Oyunu Bayramı'nda (Foto: H.H. Kreider)

tavır oyunda görülür; ve yine sanatlar içinde, âdet ve geleneklerin kabalığından süzülerek sosyal davranışın saf şeklini de oyunda bulmak mümkündür.

Türk Halk Oyunlarını bu düşünce açısından inceleyecek olursak, her oyunun arkasından, kaynağını unuttuğumuz çeşitli ve renkli bir dünya görmek mümkündür. Erzurum, Diyarbakır, Sivas, Çorum oyunlarının gerisinde nasıl zengin bir macera var, bugün bilmiyoruz. Aydın, İzmir, ve Ödemiş zeybeğinde ilkel ve payyen ağların yankılarını aramak bir düşünce fantazisi olmaktan çok uzaktır. Türk Halk Oyunlarının gerisinde, eski Anadolu kavimlerinin ve özellikle Yunan ve Latin dünyasının milli mizaca mül olmuş bir sentezine yer yer şahit oluyoruz. Musikide mimariye kaba hatlarla sınımlı olan ilk çağ kültürü, halk oyunlarında, homerik bir rüzgârlanmaya uğrar. Türk ırkı, üstünde vatan kurduğu toprakta, yankıları yalnız oyunda kalan yüksek bir sentez yaratmış. Bundan olacak, hiçbir milletin hayatında bu kadar renkli, bu kadar çeşitli bir oyun manzarası görülüyor. Anadolu'yu yer yer, şehir şehir dolduran sayısız medeniyetler, toprağın

ve kültürün bu son sahibine kendilerinden bir yankı vermekle yetinmişlerdir. Türk ırkı bu medeniyetlerle kendi payyen ve ilkel karakterini öyle bir senteze kavuşturmuştur ki, İslamiyetin getirdiği katı ve mistik kılıfı ancak oyunda yırtabilmiştir.

Anadolu'ya yerleşen Türk ırkının, burada giriştiği büyük tarih macerası, oyunlarına sınımlı olan terkipçi kabiliyeti gözelemediği ol- saydı, kaderimizin ve belki de tarihimizin seyri değişecek. Türk şamanları ile Dionizos ayinleri, Lidye, Frikya ve Sümer efsaneleri, yalnız oyunda değil, düşüncede de büyük bir senteze kavuşacaktı.

Her kültür kendisini mutlaka payen ve ilkel bir kaynağa dayandırmak zorundadır. Bunu biz ne göçebe folklorunun ham malzemesiyle ve ne de İslamiyetle yönünü ve şeklini değiştirmiş örf ve âdetlerimizle temin edebiliriz. İrkin büyük sentezi oyunda görülüyor. Onu kültürümüzün merkezine yerleştirmek zorundayız. Oyunun çevresinde ısınmak, ve düşünmek bize hem kendimizi ve hem de kendî yetilerimizi bulmakta yol gösterecektir. Çünkü oyun ölçüye akseden en saf ve en milli bir davranışdır.

Çalgı ve Oyun:

BÜY BÜYLEMEK, SÖZ SÖYLEMEK

Yazan: Prof. Mahmut R. GAZİMİHÂL

Ziya Gökalp merhum kendi "Türk Medeniyeti Tarihi" (İstanbul 1925, s. 87) kitabında türk menkıbelerinden bahsederken diyor ki: "Ustürelere, ilâhlara taallük eden maceralardır. Menkıbeler de kahramanların yani nim ilâhlara isnat olunan sergüzeştlerdir. Gerek ustürelere, gerek menkıbelerin iki ictimal rolü vardır- Birincisi âyini roldür. Yani bu ustürelere ve menkıbeler bir içtima esnasında manzum veya mensur olarak musiki ve rakısla müterafık ve gayrimüterafık okunursa, hattâ bazan dini bir trajedi halinde oynanırsa sihriyen dini bir tesir icra eder yahut büyük bir sevap kazanılmış olur. İkinci rolü itikadidir. Bu rolde kıymet menkıbenin mevzuunda ve mânasındadır. Menkıbenin naklettiği vaka her hangi bir teşkilâtın yahut müessesenin ne suretle tekevvün ettiğini izah etmek ister. Menkıbelerin birinci rolünü, Dede Korkut kitabının Oğuznamesinde görüyoruz. Ozan, bunları yirmidört boy beyi şöleninde hazır iken, hanlar hamna hitaben inşat eder. Aynı zamanda kobuzunu da çalar. Müslümanlarda Mevlîdî Şerif tilâveti nasıl âyini mahiyeti halizse bu oğuznameler de eski Oğuz türkülleri için öyleydir."

Görülüyor ki bu esaslı açıklamaya göre Korkut Ata yalnız kopuz çalmıyor, gerek - tikçe sazıyla oyuna da geçerek kahramanını hareket ve sazıyla da canlandırıyor; böyle olması gerekir. Hikâyelerinde "büy büyüledi, söz söyledi" ibaresi işte bu bakımdan, defaatla geçer ki, hence yanlış olarak boy boyladı, soy soyladı diye okunmuş ve tabiatıyla iğreti esbabı mucibe de gösterilmiştir. İnceler kalınca söylenebilir ki bu başka iştir.

Bence boy sanılan "büy", soy sanılan da "söy" dür. Bu sâitunlarda defaatla arzettiğimiz üzere "büy" raks demektir; büyü, büyü, büyü, bi gibi diyeleklere pek çeşitli söylenişleri

vardır. En eski kaynaktan ve şamanlıkta âyini mahiyette idi. Tabiatıyla batı türkçesi. ne de geçecekti, yani Oğuzlarla gelmişti. Büyülemek onun fiili olur.

"Söy" kelimesinin eski söylenişimiz bizdeki gibi söz olduğunu Kaşgarlı Mahmut yazıyor ve bizim söylemek fiilimizin orada söylemek olduğunu bildiriyor; bizde bu mehcurdur, yalnız söylemek vardır. Şu halde Söz ve Söy kelimeleri birdir. Bundan ozanın kimi çaldığı kimi oynadığı mânası çıkmaz mı?

Dede Korkut hikâyelerinde "Oyun" sözü de geçerse de, bu kadın raksı münasebetiyledir: "Ere varan kız, kalka, kol saluben oynaya, men kopuz çalam."

Halkımız arasında büyü yapmak bâtil itikadî şeriat müvacehesinde gizli, sessiz ve oynusuz yapılır olmuşsa da, kopuz ve hattâ davulla oynaya oynaya destan okumak göre-neği yurtta hâlâ bile vardır: Davul oyunu, Davul barı gibi.

Ziya Gökalp'in şu dediği ise bir muvazi. İktir: "Şaman raks, musiki ve şiir sanatlarının sihri kuvvetleriyle nüfuzî manevilerini tesir ettirirlerdi. Şamanın, şamanlığa mahsus kadın entarisini andıran bir şamanlık entarisini vardı. Buna bir takım gıngıraklar ve sair talik olunurdu. Ellerinde, şamana mahsus bir tef yahut davul vardı. Âyin yaparken küçük bir kamçı ile ona vururdu. Bu kelimeyi tahlil edelim: Kamçı = Kam + çı: görülüyor ki, bu tabirin içinde, şaman manasına olan kam lâfzı vardır. Bu terkibe göre, Kamçı kelimesinin mânası şamana mahsustur." diyor. (Aynı kitap, s. 97). — Hele kurbac batı ve doğu Avrupa dillerine bile geçmiştir; türklere aldıklarını kendi ansiklopedileri belirtiyor Her intikal bu imkânlarla göre düşünülür melidür. Çalgıların yayılma haritaları daha da engin olmuştur.

Yıllık abonesi: 10,
altı aylık abonesi: 5
liradır.
Yurd dışı senelik abone:
3\$, 1£

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir
Adres değiştirmelerde
ücret alınmaz.
Vakit Basımevi

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER

ADRES: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak No. 17 İstanbul

ANADOLU DİNİ EDEBİYATINDAN
GEYİK DESTANI

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Basma Mevlüt kitaplarının sonlarında su manzum hikâye - destanlar görülür: Hikâye-i Geyik, Hikâye-i Güvercin, Kissa-i İbrahim ve İbrahim Aleyhisseelâm, Hikâye-i Kesik Baş, Hikâye-i İslam — Yahudi, Hikâye-i De-

ve. Bu dinî hikâyelerin hepsi mesnevî biçiminde olup, aruz veznine uygulanınca çok bozuk oldukları görülür. İş böyle olunca, hece ölçüsüyle yazılmış olmalarını kabul etmek daha doğru olur. Böyle olmakla birlikte yine heceler de denk değildir. Birkaç hece artık yada eksiktir. Bunun sebebi, yüzyıllarca söylene söylene, ağızdan ağıza geçerken uğradığı bozulmadır. Bu durum, yalnız dış yapıda değil, iç yapıda da görülür. Ayrıca, çağına göre eskimiş sayılan birçok kelimeler yerlerini yenilerine bırakırlar.

Acaba, bu dinî hikâyeleri kimler ve ne zaman yazmışlardır? Hiçbirinde yazarının adı yoktur. Acaba, ilk yazılışlarında vardı da, sonraları halka maloldukça yapıcıları unutulmuş mudur? Çünkü, halk kendine temelli malettiği bu gibi verilerin yapıcılarını da aradan çıkarır. Hatta, Süleyman Çelebi'nin Mevlüdünün bile basma ve yazmalarda çoğu zaman adı bulunmaz.

Yaptığımız araştırmalara göre şu inanca vardık: Yukarıda adını saydığımız hikâyelerin yazarı bir kişidir. Böyle değilse bile, aynı yüzyılın eserleridir. Kullandıkları eski kelime ve dil yapısı bakımından bu hikâyeler XV. yüzyıl verileridir. Bilindiği gibi Süleyman Çelebi Mevlüdünü M. 1409 yılında bitirmiştir. Öyle anlaşılıyor ki Mevlüdün dinî bir tören halinde bu tarihten sonra yapılması üzerine, adı geçen hikâyeler yazılmaya başlanmıştır. Ayrıca destanlar, Mevlüdün birçok bakımlardan etkisi altındadır.

Bu duruma göre en geç XV. yüzyılın ortalarında yazıldıklarını tasarlamak yersiz olmaz. Bizi bu tasarlama götüren sebeplerden biri de elimizdeki yazmanın imlâsıdır. Bu imla XVI. yüzyılda pek görünmez. Bazı kelimeler, XIV. yüzyıl imlâsını andırır gibi, sesli harf kullanmadan yazılmıştır. Yazı baştan sona harekeliştir. Elimizdeki yazmada yalnız "Geyik Destanı" yazılıdır. Öyle sanıyoruz ki aslından kopya eden kişi, kendi zamanına göre imlâya yeni şekil vermekle birlikte eskisinden de ayrılmamıştır. Ayrıca bazı kelimeleri, eski

oldukları için beğenmemiş ve zamanına göre kullandıkları arapça karşılıkları koymuş. Bunun en iyi gösteren bir örnek verelim.

İlahî kariî, samî, yazan rahmetinle
Yarlıgagıl yâ Gani El-Fatiha (*)

Hikâyenin son beyti olan burada "(Kariî, samî)" kelimelerinin sonradan katıldığı açıkça bellidir. Hem ölçü hem kafiye bozulmuştur. Kılışlaşmış olan bu söz pek çok yazmada şöyle görülür:

Okuyanı, dinleyeni, yazanı
Rahmetinle yarlıgagıl yâ Gani.

Bu geyik destanı halk arasında o kadar çok yayılmış ki divan şairleri birbirlerinin şiirlerini kötülemek konusunda Geyik destanına benzetirlerdi. Fuat Köprülü (Türk Edebiyatında Âşık Tarzının Menşesi ve Tekâmülü, s. 15, not 1) adlı makalesinde: "Eski kılâsik şairlerimizin uzun asırlar en çok medarı istihzaları olan şeylerden biri de bu Geyik destanıdır" diyor. Ve birçok örnekler verdikten sonra notunun sonunda: "Elyevm matbu mev lüt nushalarının arkasında münderic Geyik destanı, bundan başka biri olmasa gerektir." diyor.

Verdiğimiz metin aslına en yakın olanıdır, sanırız. Basmalar çok değişmiş, eski kelimelerin yerlerine yenileri alınmış, ilâve beyitler konmuştur. Şimdiye değin bu metnin yazması hakkında bir yayına raslanmamıştır. Anadolu dinî halk edebiyatının ilk örneklerinden olan bu destanı edebiyat tarihi bakımından taşıdığı önem dolayısıyla yayınlıyoruz.

HAZA DESTAN GEYİK MUHAMMED

Ger seversen ıskile Muhammed'i
Vir salâvât yâ Muhammed ümmeci

Salâvâtile söze başlayalım
Lânetile Şeytân'ı taşlayalım

Evvel Allah adın yâ idelüm
İkileydin söze bünyad-idelüm

Kitab içre şöyle gördüm bir habib
Otururdu mihrab içre söykenüp

(*) Bu beyti düzelterek metin kısmına aldık.

Bir resûl durur kim aya benzer yüzü
Yarın ol dileyiser Hak'dan bizi

Gördüler kim bir bölüm atlı gelür
Kuvvetile söyle heybetlü gelür

Katırak mescide yakın geldiler
Gelipen mescid içine girdiler

Çünkü bunlar Resûle virdi selâm
Saf saf olup karşı durdılar senâm

Gösterün bize Muhammed kimdürür
Dir ki dinümüze bâtlı dindürür

O ki kendü putlara bâtlı diye
Halk içinde böyle dâvâ eyleye

Ayrık ol işbu sözi söylemeye
Söylerise bu amada turmaya

Ömer eydür Yâ Resûl ben turayum
Turayile cümlesin yoğarayum

Ali eydür Yâ Resûl ben turayum
Zülfikarile varısım hep kırayum

Resûl eydür yâ Ömer bir göreyüm
Nededür dilekleri bir sorayum

Ola ki hükmüme ferman olalar
Mucizat görüp müsliman olalar

Bakdı Resûl bir geyiceği ata
Bağlamışlar şöyle kahlı librete

Tasma ile bağlı ayağı hem başı
Revan akar sil gibi gözi yaşı

Resûl eydür çişün giyigi söyylesün
Benüm peygamberliğim serh eylesün

Ol kâfir işidicek bu sözi
Güldi eydür ne dimekdür yani

Eyle dir kim geyigimizi ala
Gör bize nice cazuluklar kıla

Eyle peygamberliğim bize ayan
Ger yok ise sözün içinde yalan

Resûl eydür hele çişün anı
Disün ol yiri gökü yaradanı

Çişdiler geyigi geldi ma'file
Hak Calab adın getürdü ol dile

Didi sensin iki cihan serveri
Hak calabun sevgili peygamberi

Herkim seni burda Hak bilmeye
Yarın ol tamu dibinde kaymaya

Resûl eydür ne dürür dilegünüz
Gelsün otursun ilerü beğünüz

Bunlar eydür yarmazuz oturmazuz
(bu misra yazılmamış)

Eyle peygamberlugun bize ayan
Ger yogusa sözüm içinde yalan

Her kim anda bunda hak bildi seni
Oddan azad ola anın canı

Dir geyik göynüklüyem Yâ Mustafa
Bu kara başum dilim gördü çok cefa

Çin ünden gelüridüm ben garib
Ağlarımı kardaşum yavı kulub

Gelipen Mekke dağına Kuzladum
Kuzulayub iki kuzi gizledüm

İrerek türmeki otı otlayan
Südülenem tiz bunlara giri dönem

Bu kâfirler anda beni avladılar
Ünile dört yanumu bağladılar

Kacamadum yoğidi bende mecal
Kardaşı yavı kılanda ne mecal

Şimdi irdi bana bir göynük dahi
Yüregüme irdi sayyadın ohi

Yohdurar ot kim bulalar otlayalar
Ol issiz tağda bular neyleyeler

Yâ Resûl bana pâyenden ol bu gün
Yüregüm derdine derman ol bu gün

İrişeyüm ol iki miskinlere
Halûmi haber vireyüm anlara

Çün işidti kim Resûl işbu sözi
Yaşile doldu anın iki gözi

Resûl bunlara eydür sözüm tutun
Geyigi bana bağışlan ya satun

Ya peygamberlugumı kabul kılan
Gemz ise bahasın benden alın

Dir kâfirler eksigümüz yok satmazuz
İlâ peygamberlugun tutaruz

Geyigimiz gelmez ise bil hum
Öldürürüz bellü bilgü biz seni

Resûl ikrarile geyigi saldılar
Kavli dah ilkindüye kaldılar

O! geysen ağlayı girdi yola
Vay anı kim kuzulardan ayrıla

Dertlüyem dermana ırgır yâ Hakîm
Ben zaifem rahmetün çokdur delim

Cümle dertlülere hem andan meded
Yavı kılursa "ferdü samed"

Vardı eydür ey iki körpe kuzı
Nice sorayum sizün halinüzü

Gelün ahı yüzünüzü göreyüm
Karnunuz acdur sizi emzürüyüm

Ey kuzular bellü bilinüz bunı
Şimden giri hiç görmezsiniz beni

Bellü bilün siz ki yetim kaldunuz
Ananız gidüb öksüz kaldunuz

Ecel giderem bu dünyadan ben
Elinüz ala sizün ol Yaradan

Dir bular ana nice duydu canım
Dilüne gelmezdi bu sözler senün

Geyik eydür Kâfire dutulmuşam
Tanrı resülî Peygamber'den kalmışam

Bunlar eydür hem bize südün haram
Götürresin Restle bizden selâm

Böyle diyüb dirilüb ağlaşdılar
Analarına bular götürdiler

O! geysen böyle diyüb tiz döner
Dere tepe dimez yuvalanub iner

O! kâfirler yola tuzak kurdılar
Geygi anda tuzaka tutdılar

Geldi Cebrail geyigi kurtarur
Mustafa'nun kademine yetürür

Mustafa katında özürlendüğün
O! kâfirler bildi geyik geldiğün

Cümlesi anda müslüman oldılar
Mustafa yarenleri saz oldılar

Kuşluk yola geyigi göndürdiler
Kâfiri gör ne dime döndürdiler

Yâ Rab sen sakla sol kişinin imanını
Kim benim hattımı okuyub dua kılanın

Çünkü burada oldu tamam kelâm
Vir salâvat ıskle Peygamber vessalâm

Her kim diler Hak'dan rahmet kazana
Bir fatiha okuya bu kitabı yazana

İlâhi kariî samîi yazanı
Rahmetinle Yarhgagül Yâ Gani
— Elfâtiha —

Sözlük :
Metinde geçen sözlerin önemli bir bölümü bugün artık unutulmuş durumdadır. Onun için burada karşılıklarını veriyoruz. Bu sözlerden bazıları Türk Dil Kurumunun, yitirilmiş yazmayı taratarak meydana getirdiği Tarama Dergisinde yoktur.

Söykenmek: yaslanmak, dayanmak; **Katırak:** hızla, hızlı; **Çünkü:** vaktaki; **Turayum:** ayağa kalkayım; **Turra:** sözlüklerin olmadığı bu kelime, yumruk ya da bir döğüş aracı olacak; **Yoğurayım:** öğeyim, birbirine katayım; **Varısını (varı):** hepsini, hep; **Kırayum:** kirayım, öldüreyim; **İkileydin:** ikinci kere; **Eydür:** der, söyler; **Nededür:** nedir; **Sil:** sel; **Olakım:** belki olur; **Ferman olmak:** itaat etmek; **Çişün (çişmek):** çözümlenmek (çözmek); **Eyle:** öyle; **Dir:** der, söyler; **Cazuluk:** cadılık; **Calab:** tanrı; **Tamu:** cehennem; **Ger:** eğer; **Yir:** yer; **Nedürür:** nedir; **Magfil:** mahfel, oturulacak yer; **Varmazız, oturmazız:** varmaz, oturmayız; **Yoğusa:** yok ise; **Gönüldüyem (göynük):** dertliyim (dertli, yanmış); **Yavı kılmak:** kaybetmek; **Karabaş:** dertli baş; **Geliben:** gelerek; **Kuzulamak:** yavrulamak; **Dahi:** dahi, de; **İretek:** yetişerek, vararak; **Turmek:** otu: anlamını bulamadım; **Bağlamak:** sarmak; **Tiz:** tez, çabuk; **Oh:** ok; **Ünile:** bağlararak; **Yoh:** yok; **Bular:** bunlar; **Payende (farsça):** destek; **Miskin:** zavallı; **Anlar:** onlar, bunlar; **Çün:** çünkü, vaktaki; **İşbu:** işte bu, bu; **Anun:** onun; **Eksük:** eksik, ihtiyaç; **Satmazuz:** satmayız; **Tutaruz:** rehin olarak kabul ederiz; **Bellü bilgil:** iyi bil; **Saldılar:** bıraktılar; **Ağlayı:** ağlayarak; **Yola girmek:** yola düzülme, yola gitmek; **İrgitmek:** eriştirmek, ulaştırmak; **Vay:** eyvah, yazıklar olsun; **Ahi:** kardeş; **Görmezsiniz:** göremezsiniz; **Delim:** çok, birçok; **Ecel:** sonunda; **Elinüz ala:** yardım et; **Bular:** bunlar; **Görüşmek:** vedalaşmak; **Yuvalamak:** yuvarlanmak; **Depe:** tepe; **Kat:** yan, huzur; **Özürlendüğün:** kabahatlerini, yüzlerinin kara çıktığını gördüler; **Kuşlukluk:** kuşluk vakti; **Çünkü:** mademki; **Yarhgagül:** affet, bağışla.

Acı Kayıp Üzerine :

BÜYÜK İLİM ADAMI OSMAN NURİ ERGİN

Yazan: İhsan HİNÇER

Türk idarecilik ve bilim dünyasının çok yakından tanıdığı Osman Nuri Ergin, 5 temmuz 1961 günü aramızdan ebediyen ayrılmış bulunuyor.

Yıllarca İstanbul Vilâyet Mektupçuluğu, Belediye Yazı İşleri Müdürlüğü ve Öğretmenlik yapan Osman Ergin, 1883 yılında Malatyanın halen bir ilçe merkezi olan, o zamanki İmiri köyünde dünyaya gelmiştir.

Küçük Osman'ın babası Hacı Ali küçük ticaret işleriyle uğraşırken diğer üç kardeşi İmiri'de çiftçilik yapıyorlardı. Hacı Ali, önceleri komşu iller, daha sonra da İstanbul'da mal alışverişinde bulunuyordu. Bir defasında Romanya'ya kadar gitmiştir. Burada Dobruca ovalarında yapılan ileri çiftçiliği yakından takip etmiştir. Bu arada gerek Romanya'da ve gerekse İstanbul'da okuma ve yazmanın ne büyük işlere yaradığını çok iyi anlamıştır.

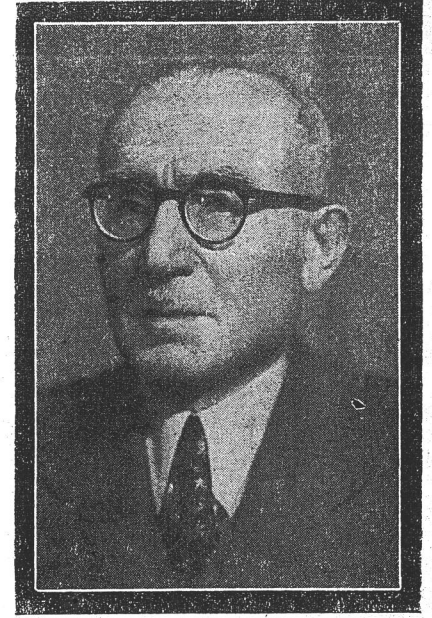
Romanya'dan İstanbul'a döndüğünde derhâl İmiri'ye kardeşlerine mektup yazarak oğlu Osman'ı İstanbul'a getirtmiştir. Onu, önce Zeyrek Rüştiyesi'ne vermiştir. Kur'anı Kerim'i İmiri'de iken ağızdan ezberleyen ve iki defa hatim indiren küçük Osman, burada okuyup yazmayı da öğrenmeye başlamıştır. Daha sonra Numune Mektebi Osmanî'ye, Mahmudiye Rüştiyesi'ne ve Darüşşafaka'ya devam ederek lise tahsilini ikmâl etmiştir.

Darüşşafaka'yı 1901 de ikincilikle bitirdikten sonra Şehremanetinde bir memurluğa tayin olunmuş ve 1907 senesinde de Edebiyat Fakültesini bitirmiştir.

Şehremanetindeki görevinde başkâtiplik, mümeyyizlik, müdürlüklerde bulunduktan sonra İstanbul Vilâyet Mektupçuluğuna tayin edilmiş ve burada yıllarca hizmet etmiştir. Daha sonra Belediye Yazı İşleri Müdürlüğü'ne geçmiş, 1946 yılında 46 yıllık hizmet sonunda emekliye ayrılmıştır.

Merhumun kimya mühendisi bir oğlu ile bir de kızı vardır.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü müdürü sayın Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, 1957 senesinin 16 mayıs perembe günü Tıp Tarihi Enstitü salonunda, bir "Emekli Vilâyet Mektupçusu ve Türk Tıp Tarihi Kurumu üyesi Osman Ergin'in Ensti-

Merhum Osman Nuri Ergin

tüye yaptığı 25 senelik hizmet yılı toplantısı'na katılmıştır. Bu toplantıdaki konuşmalar "İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Neşriyatı, Sayı: 52, Tıp ve İlimler Tarihimiz den Portreler, I, Osman Ergin" başlığı ile 3 sayfalık bir eser halinde yayınlanmıştır.

Belediye Basımevi ile Kütüphane ve Müzesini de kurmuştur. Belediye Kütüphanesinin arşivleri bugün hemen hemen noksansı bir vaziyettedir. Ayrıca hazırlayıp yayınladığı İstanbul Şehir Rehberi, bugün dahi bir eş hazırlanamıyacak değerdedir. Osman Ergin kendi zengin ve değerli kitaplığını da Belediye Kütüphanesine bağışlamıştır.

Osman Ergin, bir yandan memuriyet ya parken, öte taraftan da gençliğe ışık vermiye öğretmen olarak Darüşşafaka, Vefa Lisesi, Amerikan Kız Koleji, ayrıca muhtelif meslek o kullarında binlerce öğrenci yetiştirmenin zevkini tatmıştır.

Belediye'de Yazı İşleri Müdürü iken kendisiyle tanıştığım zaman, bana: "Türk Folklor Araştırmaları için bir yazı hazırlıyorur ikmâl edince getireceğim,, buyurmuşlardı

OSMAN NURİ ERGİN'İN ESERLERİ

Hazırlayan: M. Orhan DURUSOY

BASILMIŞ OLAN ESERLERİ

1 — [Ergin], Osman Nuri: *Kolay Elifba*. Dersaadet 1326, Matbaa-i Kader 32 S. (13 × 19) Env. No: 1696

2 — *Müessesat-ı Hayriye-i Sıhhiye Müdiriyesi*. İstanbul 1327, Matbaa-i Arşak Garoyan 114 + 65 + 8 S. (18 × 24) 50 resim, Env. No: 582.

3 — *Mecelle-i Umur-u Belediye. Kavanin, Nizam ve Talimat-ı Belediye*. II. Cilt, Dersaadet 1330, Arşak Garoyan Matbaası 768 + [16] S. (16 × 24), En. No: 3783.

4 — *Mecelle-i Umur-u Belediye. İmtiyazat ve Mukavelât-ı Belediye*. III. Cilt, Dersaadet 1330, Arşak Garoyan Matbaası 876 + [12] S. (16 × 24), Env. No: 3783.

5 — *Mecelle-i Umur-u Belediye. Kavanin, nizam ve talimat-ı sıhhiye-i Belediye*. IV. Cilt, Dersaadet 1331, Arşak Garoyan Matbaası, 658 + [6] S. (16 × 24), Env. No: 3783.

6 — *Mecelle-i Umur-u Belediye. Evamir ve Mukarrerat-ı Belediye*. V. Cilt, Dersaadet 1335, Arşak Garoyan Matbaası 1166 + 40 S. (16 × 24), Env. No: 3783.

7 — *Muhtasar Mecelle-i Umur-u Belediye*. Dersaadet 1337, Hilâl Matbaası, 320 S.

1958 yılında bir yaz günü, aniden Belediye'ye gelerek yazıyı masamın üzerine koydular. Kalktım ellerini öptüm, parmaklarını dudaklarına götürerek, sus, der gibi bir hareket yaptılar. Kimseyi rahatsız etmek istemiyor, gel diğinin duyulmasını arzuluyordu. Ona rağmen, bütün arkadaşlar ve kendisini tanıyanlar birer birer geldiler, ellerini öptü, hatırlarını sordular. O zaman lütfettikleri değerli müşahedeye, bağlantı ve başlangıç kısımları da inceleyeme dayanan yazılarını Cilt 5; sayı 118, sayfa 1903 - 1905 te yayınladım. Yazılarının başlığı: "Ayvansaray Paşa famamında Çingene Çeyizi Gösterisi" idi.

Bu sayımızda, İstanbul Belediye Kütüphanesi Müdürü Orhan Durusoy'un, hazırlamış olduğu bir bibliyografyayı yayınlamakla da Hocamıza olan şükran duygularımızın bir kısmını olsun yerine getirmeye çalışıyoruz.

(12 × 16), Env. No: 3226.

8 — *Mecelle-i Umur-u Belediye. Tarihi Teşkilât-ı Belediye*. I. Cilt, İstanbul 1338 (1922) Matbaa-i Osmaniye, [12] + 1776 S. (16 × 24), Env. No: 3783.

9 — *Muhtasar Mecelle-i Umur-u Belediye*. 2. Tab'ı İstanbul 1339, Bahriye Matbaası, 538 + 5 S. (11 × 17), Env. No: 3821.

10 — *Küçük Mecelle-i Umuru Belediye*. 3. Tab'ı İstanbul 1340, Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, 512 S. (12 × 17), Env. No: 3044

11 — *Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu, Talimat ve Tarifeleri*. İstanbul 1340, Şehremaneti Matbaası, 384 + 6 S. (12 × 16), Env. No: 3825.

12 — *Mehmet İzzet - Mehmet Esat - Ali Kâmi: Darüşşafaka, Türkiyede ilk halk mektebi*. İstanbul 1927, Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, 210 S. (19 × 28) 2 resim, 2 nota. Env. No: 178,

13 — *İstanbul Şehremaneti*. İstanbul 1927, Şehremaneti Matbaası, 774 S. (17 × 24) [Şehremaneti Neşriyatı] Env. No: 3945.

14 — *Belediye Bilgileri*. İstanbul 1932, Hamdi Bey Matbaası, 4 + 260 S. (17 × 25), Env. No: 269.

15 — *Cumhuriyet ve İstanbul Mahalli İdaresi*. İstanbul 1933, Matbaacılık ve Neşriyat T. A. Ş.; 123 S. (16 × 24) Env. No: 3325:

16 — *İstanbul Şehri Rehberi*, İstanbul 1934, Matbaacılık ve Neşriyat T. A. Ş., 240 S. (11 × 20) 38 harita. Env. No: ,,,,,

17 — *Belediye Bilgileri*. 2. Tab'ı, İstanbul 1934, Matbaacılık ve Neşriyat T. A. Ş., 196 S. (16 × 24) 5 resim, Env. No: 3306.

18 — *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkışafı*. İstanbul 1936 Cumhuriyet Matbaası, 2 + 168 S. (16 × 24) "İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü Neşriyatı No: 3", Env. No: 493.

19 — *Bibliyografya. İhmi ahval-i kütüp*. İstanbul 1937, Bozkurt Matbaası, 92 S. (17 × 25) "Muallim M. Cevdet'in eserleri ve Kütüphanesi adlı eserden ayrı basım.", Env. No: 4074.

20 — *Muallim M. Cevdet'in hayatı, eserleri ve kütüphanesi*. İstanbul 1937, Bozkurt Basımevi, 748 + 96 S. (17 × 25) "İstanbul

Belediyesi Neşriyatı", Env. No: 3944.

21 — *İbni Sinâ Bibliyografyası*. İstanbul 1937, Muallim Ahmed Halid Kitabevi, 80 S. (17 × 25) "Büyük Türk Filozof ve Tıp üstadı İbni Sinâ, şahsiyeti ve eserleri hakkında tetkikler adlı eserden ayrı basım". Env. No: 3756.

22 — *İstanbul'da İmar ve İskân Hareketleri*. İstanbul 1938, Bürhanettin Matbaası, 63 S. (14 × 29), "İstanbul Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı VI, Konferanslar Serisi III", Env. No: 3378.

23 — *Belediye Bilgileri*. 3. Tab'ı, İstanbul 1939, Osman Bey Matbaası, 156 S. (16 × 24), Env. No: 4045.

24 — *Türk Şehirlerinde İmaret Sistemi*. İstanbul 1939, Cumhuriyet Matbaası, 65 S. (17 × 24), Env. No: 3328.

25 — *Türkiye Maarif Tarihi*. I. Cilt. İstanbul 1939, Osman Bey Matbaası, 260 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

26 — *İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri ve Cemiyetleri*. İstanbul 1940, Osman Bey Matbaası, 100 S. (17 × 24) "İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Sayı: 17", Env. No: 3335.

27 — *Türkiye Maarif Tarihi*. II. Cilt, İstanbul 1940, Osman Bey Matbaası, 261 - 676 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

28 — *Türkiye Maarif Tarihi*. III. Cilt, İstanbul 1941, Osman Bey Matbaası 677 - 1052 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

29 — *Dr. A. Süheyl Ünver Bibliyografyası*. İstanbul 1941, Milli Mecmuası Basımevi, 63 S. (16 × 24), Env. No: 3350.

30 — *Bahkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun, hayatı ve şahsiyeti*. İstanbul 1942, Kenan Basımevi, IV + 340 S. (17 × 25), Env. No: 3346.

31 — *Türkiye Maarif Tarihi*. IV. Cilt, İstanbul 1942, Osman Bey Matbaası, 1053-1320 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

32 — *Türkiye Maarif Tarihi*. V. Cilt, İstanbul 1943, Osman Bey Matbaası, 1321-1832 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

33 — *Türk İmar Tarihinde Vakıflar, Belediyeler - Patrikhaneler*. İstanbul 1944, Türkiye Basımevi, 117 + XII S. (17 × 24), "Siyasi İlimler Mecmuası Yayını", Env. No: 3333.

34 — *Fatih İmareti Vakfiyesi*. İstanbul 1945, Belediye Matbaası, 41 + 68 S. (17 ×

Belediyesi Neşriyatı", Env. No: 3944.

21 — *İbni Sinâ Bibliyografyası*. İstanbul 1937, Muallim Ahmed Halid Kitabevi, 80 S. (17 × 25) "Büyük Türk Filozof ve Tıp üstadı İbni Sinâ, şahsiyeti ve eserleri hakkında tetkikler adlı eserden ayrı basım". Env. No: 3756.

22 — *İstanbul'da İmar ve İskân Hareketleri*. İstanbul 1938, Bürhanettin Matbaası, 63 S. (14 × 29), "İstanbul Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı VI, Konferanslar Serisi III", Env. No: 3378.

23 — *Belediye Bilgileri*. 3. Tab'ı, İstanbul 1939, Osman Bey Matbaası, 156 S. (16 × 24), Env. No: 4045.

24 — *Türk Şehirlerinde İmaret Sistemi*. İstanbul 1939, Cumhuriyet Matbaası, 65 S. (17 × 24), Env. No: 3328.

25 — *Türkiye Maarif Tarihi*. I. Cilt. İstanbul 1939, Osman Bey Matbaası, 260 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

26 — *İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri ve Cemiyetleri*. İstanbul 1940, Osman Bey Matbaası, 100 S. (17 × 24) "İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Sayı: 17", Env. No: 3335.

27 — *Türkiye Maarif Tarihi*. II. Cilt, İstanbul 1940, Osman Bey Matbaası, 261 - 676 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

28 — *Türkiye Maarif Tarihi*. III. Cilt, İstanbul 1941, Osman Bey Matbaası 677 - 1052 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

29 — *Dr. A. Süheyl Ünver Bibliyografyası*. İstanbul 1941, Milli Mecmuası Basımevi, 63 S. (16 × 24), Env. No: 3350.

30 — *Bahkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun, hayatı ve şahsiyeti*. İstanbul 1942, Kenan Basımevi, IV + 340 S. (17 × 25), Env. No: 3346.

31 — *Türkiye Maarif Tarihi*. IV. Cilt, İstanbul 1942, Osman Bey Matbaası, 1053-1320 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

32 — *Türkiye Maarif Tarihi*. V. Cilt, İstanbul 1943, Osman Bey Matbaası, 1321-1832 S. (16 × 24), Env. No: 3943.

33 — *Türk İmar Tarihinde Vakıflar, Belediyeler - Patrikhaneler*. İstanbul 1944, Türkiye Basımevi, 117 + XII S. (17 × 24), "Siyasi İlimler Mecmuası Yayını", Env. No: 3333.

34 — *Fatih İmareti Vakfiyesi*. İstanbul 1945, Belediye Matbaası, 41 + 68 S. (17 ×

25), "İstanbul Belediyesi İstanbul Fethinin 500 üncü yıl dönümü kutlama yayınlarından, Sayı: 1", Env. No: 3942.

35 — *Belediye Bilgileri*. 4. Tab'ı No: 3331.

36 — *Abdülaziz Mecdi [Tolun]: Bahkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun Divanı*. Derleyip - Toplayan: Osman Ergin, İstanbul 1945, Gün Basımevi IV + 156 S. (17 × 24), Env. No: 3941.

37 — *Hüseyin Kâzım Kadri: İslâm Esaslarına Göre İnsan Hakları*. Eseri bir mukaddeme ile sunan: Ömer Rıza Doğrul, Muassal hal tercümesini yazan ve eseri sadeleştirerek şerheden: Osman Ergin, İstanbul 1946, Yüksek Yayınevi - Bürhanettin Erenler Matbaası, 128 S. 12 × 16), Not: Eserin sonu eksiktir. Tab'ı yarım kalmıştır. Env. No: 4073:

38 — *Hüseyin Kâzım Kadri: İnsan Hakları: Beyanamesi'nin İslâm Hukukuna Göre İzahı* Yayınlayan Osman Ergin, İstanbul 1949, Sinan Matbaası ve Neşriyatı, IV + 96 S. (14 × 21), Env. No: 3373.

39 — *İsmail Fenni Ertuğrul: Hakikat Nurları*. İlavelerle yayınlayan: Osman Ergin, İstanbul 1949, Kâğıt ve Basım İşleri T. A. Ş. XV + 366 S. (16 × 24), "Cemiyeti Tedrisiye-i İslâmiye Neşriyatı", Env. No: 3336.

40 — *İslâmda Temellük ve Tasarruf Hakkının Dokunulmazlığı*. Ankara 1949, Yeni Cezaevi Matbaası, 21 S. (16 × 24) "Türk Hukuk Kurumu Konferanslar Serisi: 95", Env. No: 3338.

41 — *Dr. A. Süheyl Ünver Bibliyografyası*. II. Kısım, İstanbul 1952, Sultan Ahmed Erkek San'at Enstitüsü Matbaası, 44 S. (16 × 24), "İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Adet: 45", Env. No: 3602.

42 — *Fatih'in Hoş Görürlüğü*. İstanbul 1953, Dünya Gazetesi Matbaası, 15 S. (15 × 21), "Dünya Gazetesinin 500 üncü Fethi Yılı Armağanlarından", Env. No: 3915.

43 — *İbni Sinâ Bibliyografyası*, İstanbul 1956, Osman Yalçın Matbaası, xxxi + 168 S. (17 × 24), "İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınlarından Na: 20", Env. No: 4065.

44 — *Sadreddin-i Konavi ve Eserleri*. Ankara. 1957, Türk Tarih Kurumu Matbaası, 40 S. (16 × 24), Env. No: ,,,,,

BASILMAK ÜZERİ OLAN ESERLERİ
1 — *Türkiyede Hanlar - Kervansaray -*

DOBRUCA TATARLARI FOLKLORUNA AİT NOTLAR

II

Yazan: Doç. Dr. Yusuf BLAŞKOVİÇ

7 — Türkülerin bir çoğu eski âdetleri muhafaza etmektedir. Aşağıdaki türküde bir at yarışı canlandırır. Arada bir fakir, bir zengin ve diğer bir zengin adamın konuşması geçer. Herkes kendi atını metheder.

— Gawun ğawsa kar ğawsa
Ger ğagalar Aktaban
— Kay baban senin at şapkan?
Al şibirtkin sür saban!

(F. Yağmur yağsa, kar yağsa
Yol kenarından gider Aktaban
Z. Hangi atan senin at koşturmuş
Al kamçımı sür sapan!)

Ğuwurip şıktı ğuyrikler
En aldında Ğamawlı
— Ğamawlıdan fayda yok
Alayak tori tamalı

(Koşarak çıktı yürükler 1/
En ileri "Yamalı", 2/
Z. Yamalıdan fayda yok
Alayak toru şanslı.)

— Ay, Aktaban, Aktaban
Men atımnı maktamam
Men atımnı maktasam
Topraksarga barmay toktamam

Topraksara 3/ varmadan durmam)
Ben atımı medhedersem
Ben atımı medhetmem

(F. Haydi Aktaban, Aktaban
~~~~~
lar - Oteller ve Çeşitli Barınma Yerleri .

2 — Eflâtin mu? Eflotin mi? (Bu eser Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver ile müştereken hazırlanmıştır.)

3 — Kur'an'ın Lügatleri ve Tefsirleri
Fihristi.

4 — Fatihten sonra İstanbulda Kurulan Vakıf - Vergi Sistemi.

5 — İstanbulda beş asır içinde kurulan İlim, Terbiye ve San'at Müesseseleri.

6 — Türk İmar Tarihinde Üç Mimar Sinan.

7 — Bahallığın İç Yüzü.
8 — Galatad Lügâti.

8 — Eski cemiyetin ve eski hayat tarzının uygunsuzluğunu da bir çok türkü terennüm eder. Eski bir âdete göre, ağabeyi vefat ederse, kardeşi onun karısını (yani yengesini) zevce olarak almağa mecbur imiş. Böylece kadın yine o evde kalır, yiğit ise başka kadın almak için vereceği parayı vermekten kurtulmuş. Aşağıdaki türküde, böyle bir vaziyet karşısında kalan yiğit, yengesini almak istemedi ve sevgilisine bunu gösteriyor: Bu eski erkek oyunudur (akay awası), davul ve zurna ile çalınır, sesle de söylenir :

Anadan öksüz kalgaman
Ğangan otka dalgaman
Sen garipke men bayğuş
Salıkamni salgaman

(Anadan öksüz kalmışım
Yanan od'a dalmışım
Sen garibe ben baykuş (=zavallı)
Niyet, ümir koymuşum)
Gelebek otka ğanar mi?
Ğengesin alğan onar mi?
Ğengesin taşlap kız alğan
Tan atkanın tuyar mi?

(Cebelek od'a yanar mı?
Yengesini alan onar mı?
Yengesini bırakıp kız alan
Tan attığını duyar mı?)

Karılğaş kayda barasın
Kanatınnı taldırıp ?
Torem kayda barasın
Meni öksüz kaldırıp

(Kırlangıç nereye gidiyorsun
Kanağını yorultarak ?
Kardeş nereye varıyorsun
Beni öksüz bırakıp ?)

Gençler, eski âdete göre sevgilileri ile evlenebilmek için para toplamak niyetiyle uzak yerlere çalışmaya giderlerdi. Çok kere gençler para kazanamadan evlerine dönerler ve bu sebepten evlenemezlerdi. Aşağıdaki türküde kızın babası, kızı başka bir

1/ koşu atı, 2/ "Yamalı", fakir dellkanlı atının adı, 3/ Topraksar — köy adı.

köydeki birine veriyor. Genç yiğit sevgilisine selâm gönderiyor, yüreğinin yandığını açıklıyor :

Şal at ğektim şanaga
Ğibere - berdim yaylağa
Menden kop kop selâm ayt
Al yanaklı Leylaga
Yar, yar, yar, aman
Yar sevdası bek yaman

(Beyaz at koştum kızığa
Şahverdim yaylağa
Benden çok şok selâm söyle
Al yanaklı Leylaga
Yar, yar, yar, aman
Yar sevdası çok yaman)

Kettim kazanamadım
Kayttım uylenamadım
Şişip te kalsın böyle kâr
Bu yıl da kaldım men bekâr
Yar, yar, yar, aman
Yar sevdası bek yaman

(Gittim kazanamadım,
Döndüm evlenemedim
Kör olası böyle kâr
Bu yıl da kaldım ben bekâr
Yar, yar, yar, aman
Yar sevdası çok yaman)

Altın tabak içinde
Filğânımsin sen benim
Dobroğanın içinde
Bir ğanımsin sen benim
Yar, yar, yar, aman
Yar sevdası bek yaman

(Altın tabak içinde
Filcanımsin sen benim
Dobrucanın içinde
Bir canımsin sen benim
Yar, yar, yar, aman
Yar sevdası pek yaman)

Uş karamfil asladım
Ayva suwına taşladım
Ğandan süvgen varımnı
Eltetge bağısladım
Yar, yar, yar, aman
Yar sevdası bek yaman

(Uş karamfil asladım
Ayva suwına bıkaktım
Ğandan sevdâim yarımı
Eltetge bağısladım
Yar, yar, yar, aman
Yar sevdası pek yaman)

Eski hayatın, yaşayışın bazı âdetleri yiğitleri değil, kızları da aşk yüzünden eziyet çekmeğe mahkûm ederdi. Bir kız sevgilisinden ayrılarak sevmeyeceği bir gençle evlendirilmiştir. Bu türkü kızın yanık yanık âhını açıklar:

Men anamın bir kızı edim
Konğa gül edim
Aşılmagan konğa gül edim
Sarardım soldım

(Ben anamın bir kızı idim
Gonca gül idim
Açılmamış gonca gül idim
Sarardım, soldum)

At aylamamaz azbarımdan
Araba aylandı
Ğanım suymegen yerlerge
Başım (da) baylandı

(At dönemez aylumuzdan
Araba dolandı
Canım sevmedik yerlere
Başım bağlandı)

Men bu keşe bir tiş (te) kordim
Uy tobem oyıldı
Annemden bir yar (da) suydım
Alemge tuyuldı

(Ben bu gece bir rüya gördüm
Ev üstü, oyuldu
Annemden bile saklı bir yar sevdim
Âleme duyuldu)

Koy aldından taş yükledim
Arabam tolmadı
Öz köyümden bir yar (da) suydı
Menim de bolmadı

(Köv önüden taş yükledim
Arabam tolmadı
Kendi köyümden bir yar sevdim
Benim olmadı)

Men anamın bir kızı edim
Konğa gül edim
Aşılmagan konğa gül edim
Sarardım soldım

(Ben anamın bir kızı idim
Gonca gül idim
Açılmamış gonca gül idim
Sarardım, soldum)

9 — Türkülerin en çoğu ask türküsüdür. Delikanlı sevgilisinin güzelliğinden, kendi sevgilisinden, kendi hislerinden bahseder. Bazı türküler samimi askın zaferini, fakir delikanlının (kâküllü'nün) zengin bey

oğlu (tırnaşlı başlı) delikanlı üstünde zafer kazandığını görüyoruz. Bu türkülerden aşağıda eklenen "Yazga şıksam, en güzel örnektir. Bir fakir ama kâküllü delikanlı bir kızı sever. Zengin bir delikanlı kızı babasından almak ister. Kız da fakir delikanlıyı sever. En sonunda zengin delikanlı kızı zorla alır götürür.

Genç ve gönülleri çok zengin ve her vakit neşeli olurlar :

Tayım atka denişmem

Tayım taydır, alay

Ozım ğarlı bolsam da

Gönlüm baydır, alay

(Tayımı ata deĝişmem

Tayım taydır, alay

Kendim fakir olsam da

Gönlüm zengin, alay)

Dort köşede dört gawlik

Dort mıklansın, alay

Bizler oynap kuliyik

Halk suklansın, alay

(Dört köşede dört mendil

Dört çivilensin, alay

Biz oynayıp gülelim

Halk şenlensin, alay)

Pengireme kun tiymiy

Meywalıktan, alay

Em sarardım em soldım

Sevdalıktan alay

(Pencereme güneş deĝmiyor

Meywalıktan, alay

Hem sarardım, hem soldum

Sevdalıktan, alay)

Sararır mı kapısta

Kun tiyemese, alay

Ah, der medim arımdan

Çan suymese, alay

(Sararır mı lahana

Güneş deĝmese, alay

Ah, der mi idim arımdan

Can sevmese, alay)

10 — Tip bakımından en enteresan ve büyük sayıda bulunan "şın, (çın) add edilen türküler vardır ki Türk manilerinin karşılıklarıdır. Şınlar sırf halk eserleridir. Karşılıklı olurlar, yani kızların söylediklerine erkekler, erkeklerin söylediklerine kızlar karşılık verirler. Gereğine göre yerinde irticalen (hazırlıksız) uydurulur. Başlıca ancak düğünlerde söylenir. Şın çınlaya-

rak genç kızlar ve delikanlılar birbirlerine sevgilerini söyler. dertlerini dökerler, birbirleriyle alay ederler, oynar, gülerler..

Halk arasında şın uydurmaya usta, gerek erkek gerekse kadın şınşınlar olur. Gençler bunları aralarına alır ve verecekleri karşılıklarda onlarla dansır, yardımlarını isterler. Tabii olarak her düğünde, eski çınların yanında yeni çınlar da çıkar ve bunlar da halk edebiyatı hazinesine girer, onu zenginleştirirler.

Çın melodileri de çoktur. İrticalen melodilerde de deĝişiklikler (variasyon) söylenir ve bütün melodiler de irticalen uydurulur. Fakat herhangi bir melodide olursa olsun çın söyleyecek bir genç (veya grup) dikkati çekmek için "Ey, hay ya", diye bağıarak başlar. (Örnek olarak verdiğim çınların başındaki notaya bakınız). Çınlar umumen day, dayi, keday v.s. sözlerle bitirilir.

Şınların taktları 2/4, 3/4, 6/8 olarak, bazan 5/8 ve 7/8 de bulunabilir.

11 — Türküler şekil bakımından Türk türkülerine çok benzer. Bunların hepsi, şınlar gibi hece vezniyle uydurulmuştur. Taktları 2/4, 4/4, 3/4 veya 5/8, 9/8 bazan 7/8 dir.

12 — Şınları ve türkülerini söyledikleri zaman hecelerini telâffuzunda küçük deĝişiklikler meydana gelir. Bir mısra söylerken, son hecesinden başka her kapalı hece bir sesliyle tamamlanır. Demek ki, ancak açık heceler söylenebilir ve böyle her kapalı heceden iki açık hece meydana getirir. Ancak son hece, kapalı olursa bir duruşa yetiştiğinden, her nasılsa olduğu gibi kalır.

Meselâ: Ak-şam, ha-yır, ak şaw-le
Söylerken: A-ki-şa-mi, ha-yı-ri,
a-ki, şa-wi-le

Me-ra-ba ten-ler

Söylerken: Me-ra-ba, te-ni-le-ri day.

Veya: On-e-ki or-dök

Söylerken: On-e-ki (de) e-ri-dek
Köstence bölgesinin kasaba ve köylerinde, Tatar halkı arasında, her çeşitli folklor mahsulünün, başlıca halk türkülerinin toplanmasına çok ehemmiyet veriliyor. Kül-

tür evleri ve kültür ocakları sahnelerinde Tatar folkloru da itibara alınır, halk türkülerini sevinçle karşılar. Halk türkülerinin toplanmasında Naĝi A. Ğafer ve ing. İsmail Ziyaeddin efendiler büyük faaliyet gösterirler. Bütün burada eklenen halk türkülerini ve onlara ait her türlü malûmat

bana onlar dispoziyona verdiler. Türkülerini Naĝi A. Ğafer arkadaşım magnetofon şerhine söyledi, türkçeye tercüme etti, ing. Ziyaeddin İsmail ise türkülerin notalarını yazmış ve notalara ait her türlü izahat verdi. Her ikisine en samimi teşekkürlerimi ifadeyi borç biliyorum.

Ş i n 1.

Adagio

Ey hay---ya!

1. { A-----ki şa-----mi
Oy-----yi na-----

2. { A-----ki de-----ri
Sa-----za-----ga-----ni

1. { ha-----ki yi-----ri a-----ki
yi-----ki da-----kü

2. { ya-----ni ni-----ü
ho-----li pi-----ü

1. { şa-----wi-----le me-----ra-----ba
li-----yik a-----ba

2. { ni-----de a-----li ye-----
yi-----ü sa-----rik sa-----ni

1. { te-----ni le-----ri day
bü-----li le-----ri day

2. { şa-----li dü-----ri gün
bi-----ri gü-----ni day

Akşam hayır ak şawle
Meraba tenler
Oynayık ta kuliyik
Ababuller

(Akşam hayır, ak ay ışığı
Merhaba gençler
Sazayalım da gülelim
Ebabüller)

Ak deryanın üstünde
Al yeşil durgun
Sazagan bolip uyine
Sarksam bir gun

(Ak deryanın üstünde
Al yeşil dürbün
Sazagan olup uyine
Sarksam bir gün)

TORTUM FOLKLORU HAKKINDA BİR ESER VE..

Yazan: Ord. Prof. FINDIKOĞLU Z. Fahri

Son senelerde selâlesi ve selâleden elektrik istihşali meselesi vesilesile adı bütün yurt sathında, hatta milletlerarası firmalar çevresinde tamnan bir küçük ve sevimli ka. zamız : Tortum. Bu günlerde kazanın bir nahiyesinde mektep hocalığı yapan bir meslektaş kasaba ve çevresinin folkloruna ait bir eser neşrediyor: (Tortumda Halk İnanmaları). Seksen sahifeyi dolduran folklorik bilgiler, Türk folklor araştırmalarına orijinal bir ilâve sayılabilir.

Eserin başındaki "Önsöz", Türk halk bilgisinin ehemmiyetine kanaat getiren bir folklorcu karşısında kaldığımızı gösteriyor: "Folklorla alakadarlık hevesi bende daha muallim mektebinde iken uyanmıştı. Bu konuda yazılmış neşriyatı takip ederken geçmiş yılların mirası olan bu bilgi sahasının çok geniş olduğunu gördüm.. ve anladım ki dünyanın en zengin folkloru Türk yurdundadır.. "

Muharrir ve muallim Mehmet Kardeşin ötedenberi mensup olduğu vatan köşesinin yalnız folkloru ile değil "bütün"ü ile meşgul olduğu anlaşılıyor. Zira "Bütün Cephe lerile Tortum,, adı muazzam bir eser hazırlamakta.. Fakat alâka ve basma imkânı yok. Şimdilik 80 sahifelik bir parçayı folklorculara sunuyor. Bu eseri de İstanbulda bastırıldığına göre çekilen zahmeti anlıyabiliriz.

Mehmet Kardeş, Erzurum diyalektolojisi içinde hususi bir yeri olan Tortum ağzının bazı inceliklerine de "Önsöz,,de yer vermiş. Lisaniyatçıları ve Türkologları bu cihet herhalde memnun edecektir. Edebiyat Fakültelerimizde Türk lisan bilgisi ve fonetiği gelişmiş olsa bu gibi Mehmet Kardeş'lerden kim bilir ne büyük istifadeler elde edilir?

Müellif, halk itikatlarını insan ömrünün safhalarına göre sıralıyor. Doğum ve çocuk terbiyesi (Sf. 7—15), Evlenme ve aile hayatı (Sf. 16—29), Köy hayatı, küçük sanatlar, zirai ve ticari faaliyetler, hayvan ve nebat dünyası, (Sf 30—35), Gök âlemi ,

dini müessese ile ilgili inanışlar (Sf. 56—59), Ölümle ve muhtelif konularla alakalı itikatlar (Sf 60—61), Bibliyografya (Sf. 75) Vecizeler (Sf. 77—78).

Eserin neşredildiği sırada bazı gazeteler Erzurum Üniversitesinde birkaç araştırma Enstitüsünün açıldığından bahsediyor. Enstitüler açılır, lakin "insan,, denen, "çalışmaya gönül veren insan" denen nesne kolaylıkla bulunmaz. Bulunanlar ve resmi şartlara uygun olan "diplomalı" larıdır. Onların da çoğunda "aşk,, yoktur ve bu yüzden "Gönülsüz,,dürler. Acaba Erzurum Üniversitesinin Edebiyat Fakültesi, ilk muallim mektebi mezunu olduğu anlaşılana Mehmet Kardeş'i, her türlü resmi ve boş şartların altından sıyrılarak yiğitçe ve cesaretle bu araştırma sahibini sinesine alabilir mi? Erzurum Üniversitesi, klasik bürokrasi usullerine uzak bir zihniyetle kurulduğuna göre, Gönüllü elemanları resmi şartlara uygun, yani diplomalı, fakat ekseriya "zoraki,, ve "gönülsüz,, olanlara tercih imkânını bulabilirler mi? Bu takdirde Mehmet Kardeş, Doğu Anadolu folklor ve etnoğrafya araştırmaları ile ilgili bir kürsünün, bir Enstitünün, bir Araştırma merkezinin "İlmi yardımcısı,, , "Kütüphanecisi,, hülâsa "bir şeysi,, olabilir ve eser verir ve bu eserler Garb ve Amerika Türkoloji çevrelerine ulaştırılır, o zaman Erzurum milli kültür araştırmaları itibarile İstanbulu, Ankarayı geride bırakır, belki de utanırır.

Bütün bu gayretlere varabilmek için dediğim gibi gazete ilanları ile adam arama yerine, "yıldız,, arıyan rejisörler gibi davranmak, sonra da bu davranışı yürütme aşkına sahip olmak gerek !

Hülâsa bir folklorik eseri tanıtmaya, bizi maksadın dışına itiyor. Fakat bu "maksat dışı" hakikatte "maksat içi" dir. Kenarda, köşede raslanan ilim, sanat, ahlâk, felsefe.. tohumlarını hususi serilerde beslemedikçe tohumlar elverişsiz şartlar içinde fi-

OBRUK KAYA

Yazan: Veysel ARSEVEN

Kırşehirin kuzey kısmında Obruk diye anılan bir dağ ve bu dağın eteğinde de bir mağara vardır. Mağaranın ağız Kırşehirde bakar. Kırşehirilerin, türlü inanışları vardır bu mağara hakkında.

Rivayet edilir ki, buraya girildiğinde, mağara ikiye ayrılır. Birinin giriş yerinde bir kadın, ötekinde de bir erkek süresiz olarak nöbet bekler.

Öylesine uçsuz bucaksızmış ki bu mağaralar, sonuna bir türlü varılmazmış. Sular varmış bu mağarada, sular. Biri bir taşlamaya görsün bu suları. Sular, taşar taşar, Nuh zamanındaki tufan gibi Kırşehirli basarmış. Onun için taşlanmazmış bu su. Dibi olmayan bu mağarada hava da yokmuş, giren havasızlıktan boğulmuş. Bundan ötürü de ne giren olur, ne de suyu taşıyan.

Gene rivayet ederler ki, bir entari varmış burada asılı. Sihirli bir entari. Ele alındığında lime lime yırılır yere düşer, yerine ~~lizlenemez.~~ Türk folklorculuğu da ancak bu gibi ser'lerde gelişecektir. Memleket şartları icabı olarak bizde bu "serler,, ancak resmi çevrelerde hazırlanabilir. Bu yüzden "Gerçek folklorcu ve etnoğrafyacı tipi, yetiştirme işinde meselâ "Türk Folklor Derneği,, gibi cemiyetlere bir vazife yükleniyor ve her şeyi "Devlet Baba,mızdan bekliyoruz. Devlet Baba'nın eseri olan Erzurum Üniversitesi ise kökleşmek için "gönüllü adam,,ları bulmakla mükelleftir. "Tortumda Halk İnanmaları" sahibin elindeki ilk Muallim Mektebi diploması ile bu nevi "Gönüllü,,lerden biri olduğunu gösteriyor.

Bu diploma, mütevazi olmasına rağmen, hence daha çok parlak ve "yüksek,, diplomalardan değerlidir. Marifet bu değeri anlamaktadır.

Mehmet Kardeş'e "Bütün Cepheleriyle Tortum,, araştırması yolunda muvaffakiyetler dilerim. ,,

konulduğunda ise, kendiliğinden bitişerek eski halini almış.

Bir demir kapı varmış bu mağaranın ağzında. Masallardaki gibi bir kapı. Onu açacak cesaret ve gücü olan kahraman bekliyormuş. Acep ne ola ki demir kapının ardında? Açılrsa, girilse, ne olduğu öğrenilecek ama, kapının iki yanında iki uzun kılıç var. Tıpkı kocaman bir maske gibi, durmadan, çaprazlama bir birine sürterler. Haddine mi altından geçmek? Lokma lokma doğrarlarmış insanı.

Mağaranın ağzında, "Obruk" diye bağrılrsa, derinlerden derinlerden, "Obruk" diye cevap gelirmiş. Bu ses, mağaranın içinde bulunan cin tayfasının sesiymiş. Onların ikazına aldırılmıyarak içeri girenin ya ağızı çarpılır, ya da tüm felc olurmuş.

Ve gene rivayet ederler ki bir zamanlar, bu mağaranın öteki ucu, tâ yedi kn. uzaklıkta olan, Karıncalı köyüne çıkarmış. Bu yoldan geçmiye cüret edenlerin önüne, gece olsun, gündüz olsun, bir top ışık çıkarmış. Yolu gider, ışık gider. Yolcu gider, ışık gider. Ve ışığa kimse bir türlü kavuşamazmış. Asıl korkuncu, hayaletler raks edermiş, ışığın etrafında. Sessiz, gürültüsüz bir raksmış bu.

Gel zaman, git zaman, birgün bir örümcek gelmiş, mağaranın ağızına ağını örmüş. Ama ne örümcek? Dev gibi, masallardaki gibi. Bacakları arasına kocaman bir boğayı alır, alır da ezermiş. Tüm kapamış mağarayı, kimse geçemez olmuş korkudan. Zar, mağaranın bekçiliği nöbeti ondaymış artık. O gün, bu gün, mağaraya kimse girmezmiş. Sonra ne olmuş bakın. "Birgün bir kuş gelmiş, bu ağına içine yumurtlamış, yumurtalardan yavular çıkmış. Dokunmamış örümcek onlara hiç. Büyümüşler. Bir yılan göz koymuş yavulara. Kara, kocaman bir yılan. Anneleri olmadı bir sırada süzülle süzülle kayalara tırmanmış, tam yavruları yutacağı sırada ağına içine düşmüş; av ararken, kendi avlanmış, örümceğe yem olmuş. Bundan ötürü örümcek, kutsal sayılmış Kırşehirde.

YURDUN DÖRT BUCAGINDAN

Yazan: Sadı Yaver ATAMAN

1961 Mayıs ayının bir cuma günü İstanbul'dan hareketle, Karadeniz'in şirin bir kıyı şehri olan (Akçakoca) ile başladığımız yurt gezimizden 45 gün sonra İstanbul'a döndük. Anadolumuzun kuzey, güney, doğu batı en mühim merkezleri ve köşe bucakları ile Trakya'mızın da bir kısım yerlerini gördüğümüz bu turne, (7000) küsur kilometre sürdü. Bir Folklorcu gözü ile adım adım Anadolu havası, suyu, taşı, toprağı ve insanları ile bir başka âlemdir. Yurdu ve insanlarını daha çok sevmek, daha çok benimsemek ve daha çok tanımak için gezmeli ve gör-melidir; gezmeli ve görmelidir ki bu cennet yurdun manası daha iyi anlaşılabilsin, memleket, toprak sevgisi ve ülküsü daha da derinleşsin.

Bu turnemizin esas gayesi, Folklorumuzun, bilhassa musiki ve oyunlarını bir kısım yerli sanatkarlarla ve bu sahada yetişmiş elemanlarla disiplinli bir çalışmanın neticesi olarak tanıtmak olmuştur. Hemen belirtelim ki, müşbet ve başarılı neticesi ile gaye gerçekleşmiş ve çalışmalarımız her yerde büyük bir alâka ve rağbet görmüştür. Pek faydalı ve müşbet bir neticesi de, şimdiye kadar, derme çatma bir takım konser heyetlerinin halkın ruhunda ve mefküresinde yarattığı kötü tesirlerin giderilmesi yolunda bir örnek çalışma halinde takdir toplamış olmasıdır ki bu, milli kültür ve sanatımızı ayağa düşürücü çalışmaların zararlı neticelerini önlemek için sık sık yapılması lazım geldiğinin de müshahas bir ifadesi olmuştur.

Bu turnede sahneye getirdiğimiz program şöyle tertiplenmiştir.

1 — Çeşitli Bölgelerimizden seçilmiş türküler (Yakılmalarına âmil olan hadiseleri ve kültür canlılıkları ile izahlı olarak)

2 — Aşık edebiyatı ve musikisinden örnekler. (Bilhassa halk edebiyatımızın musiki ile ilgili maddelerini erbabı ağzından tanıtmak, ayrıca bunların folklorik değerlerini belirtmek suretiyle aydın sanatkarlar ağzına geçişlerinde husule gelen değı-

şikliklerin (varyant) tabii neticelerini izah etmek — Bu nokta radyolardaki çeşitli faaliyetlerin zihinlerde yarattığı müphem bazı tesirlerin giderilmesi ve türkülerin yayılmalarında âmil olan çeşitli hadise ve folklorik hususiyetlerin izahı bakımından faydalı görülmüştür—)

3 — Folklorumuzun hareketli ve canlı bir konusunu teşkil eden "orta oyunu, temsil, bilmece ve niyetli mânilerden örnekler."

4 — Karadeniz Horon ve orta Anadolu kaşık oyunlarından örnekler. "Bu turneye mahsus olmak üzere, yerli ve usta elemanlarla."

5 — Mizahi türküler "Karakteristik örnekleri, hâdiseler, hikâye ve fıkraları ile."

Bu turnenin karşılıklı ve istifadeli tarafları yanında bir acı tarafına burada kısaca temas etmeden geçmek istemiyorum.

Biz bu turnede, millî kültür değerlerimizden biri olan folklorun, bilhassa musiki ve oyunların ehliyesiz ellerde nasıl istismar edildiğini de gördük. Yıllardan beri müdafaasını yaptığımız bir folklor enstitüsü kurulması fikrinin gerçekleştirilememiş olması ve millî kültür değerlerimizin başboş bırakılması yüzünden, bir takım profesyonel sanat madrabazlarının millî hiç bir değeri olmayan acayip çalgı ve kıyafetlerle, halkımızın folklor ve halk musikisi sevgisini istismar yolunda yaptıkları yürekler acısı olsa gerektir. Yarı çıplak kadınlara göbek attırarak zeybek oynatmak(!), Bar, Halay, Horon ve saire gibi oyunlarımızı tahrif etmek bunların başlıca işidir. Çok şayanı şükrandır ki, halkımız bunlara, bir kere gördükten sonra artık itibar etmemekte, fakat bunlar yine de ıcrayı ahenk etmek ve muhit bulmak için yollara dökülmekten vazgeçmemektedirler.

Akçakoca: — Karadenizin inci şehirlerinden biri. Eski adı Akçaşehir'dir. Akçakoca adının verilmesinde tarihi bir sebep aramak lazım gelirse. Osmanlı Devletinin kuruluşunda büyük yararlıkları olan Türk beylerinden ve kumandanlarından

ARAŞTIRMALARI

Akçakoca'nın adına yakıştırılmıştır. Esasen İzmit'in de Kocaeli diye anılması, bu havaliyi Akçakoca'nın fethetmiş olmasındandır. Maksadımız tarihi araştırma olmadığı için ihtiyatı elden bırakmadan bu noktaya da kısaca temas etmiş bulunduk.

Akçakoca, şimali Anadolu folklor bölgesi içinde ve bu bölgenin hareketli ve canlı bir merkezi olan Boluya bağlı bulunmaktadır. Dağ ve yayla iklimi ile, Karadeniz'in sert havasına uygun bir halk musikisi karakteri taşımaktadır. Yalı boyu türkü ve oyunlarındaki karakteristik Karadeniz ritmi hususiyetine karşılık içerlere doğru düta oyun, oturak oyunu ve zeybek ritimli tür-küleriyle Akçakoca, renkli bir halk musiki manzarası göstermektedir.

Denizde kaya balık
Okkabtır okkab
Ana beni evlendir
Yeter oldu bekârlık

gibi malûm mâni tarzı deyişlerin pek bol olduğu yalı boyu türkülerinde geçen sözler, pek tabii olarak hep denizle ilgilidir. Buna karşılık iç köylerde oturak ve zeybek türkülerinden başka uzun hava tarzının karakteristik örneklerinden Bozlak, Kayabaşı, Avaz çeşitlerine de bol bol rastlanmaktadır.

Of yarey, coşkun sular akup akup
durulmayınca
Bizim de mehkememiz yedi kapıda du-
yulmayınca
Etimde divlim divlim kıyılmayınca
Vermem yar ellere seni.

Diye bir parçasını buraya aldığım Kayabaşı mânisini (Üskübi) ile (Akçakoca) arasındaki misir tarlalarından birinde Karık Çapalayan ev halkına "Kendi tabiridir," azık götürün İsmail Sarı adında 45 yaşında bir köylüden yazdım.

Bundan başka bu bölgede "Abaza - Çerkez adı altında yerleşmiş vatandaşlarımız, Kafkasya musikilerini, âdetleri ve karakterleriyle muhafaza etmekte ve oyunlarını yaşatmaktadırlar, hatta, bu musikilerin radyolarda çalınıp çağırılmasını da

Bize gelen
KITAPLAR

* Sermet Sami Uysal: "Abdülhak Şinasi Hisar". Hayatı, sanatı, eserleri, seçme parçaları, edebiyat çalışmalarının hakkındaki yazıları Bütün kitapçılarda bulunur. 12 X17 boyunda, 272 sayfa, 4 lira.

* Patricia C. Acheson - Birol Egeran: Amerika Federal Hükümeti ve Çalışma Makanzması". Varlık, Faydalı Kitaplar: 16. 12 X 17 boyunda, 186 sayfa, 5 lira.

* Tahsin Yücel: "Balzac". Hayatı, sanatı, eserleri, Varlık Dünya Klâsikleri: 17. 12 X 17 boyunda, 186 sayfa, 5 lira.

* "Kerim Yund ve Eserleri". Kerim Yund'un hayatı, eserleri, makaleleri. 13 X17 boyunda, 48 sayfa, 100 kuruş. Sipariş adresi: F. K. 20 Bakırköy - İstanbul .

* Kerim Yund - Özcan Seyhan: "Silifke Türküsü". Yund'un yazdığı, Seyhan'ın bestelediği bir türkü. Sözleri ve notası ile 25 X 17 boyunda, 4 sayfa, 25 kuruş. P. K. 20 Bakırköy - İstanbul:

* Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil: "İçtimai ve İktisadi Bakımdan Türkiye'nin Karayolları". İsteme ve dağıtma yeri Elif Kitabevi, Sahaflar Çarşısı. Beyazıt - İstanbul. 14 X21 boyunda, 192 sayfa, 12.50 lira.

istediklerini söylemektedirler. Filhakika armonika ile çerkes havaları çalmak üzere böyle bir müracaat da yapıldığını şimdi hatırlıyorum...

Akçakocada ilk gösterimizi büyük bir halk topluluğu huzurunda verdik. Çeşitli bölgelerimizden ve bu bölgenin türkü, mâni, bilmece ve tekerlemelerinden verdiği örneklerle programımızın ilk başarılı neticesini almış olduk.

Gelecek yazımızda Zonguldağı anlatmağa çalışacağız.

İSTANBUL ÇOCUKLARININ OYUNLARI

II

Yazan: Ayşe ÜNLÜER

● **Zıpzıp:** Dört beş çocuk bir araya gelirler, "gök meşe,, dedikleri iri bir bilyeyi belli bir kaç çizgiye doğru atarlar; hangisinin bilyesi çizgiye yakın düşerse o çocuk birinci olur. Bundan sonra kale çizgisinin iki üç metre ötesine ikişer zıpzıp dizerler. Çocuklardan birisi bunların başında bekler. Fakat onun bir şeyi almağa hakkı yoktur. Birinci olan çocuk, gök meşeyi kale çizgisinden yuvarlar, gök meşe zıpzıpların neresinden vurursa sağdan itibaren dizili zıpzıpları alarak oyundan çıkar. Sonra gök meşeyi öteki çocuklar atarlar. Eğer bunların hepsi zıpzıpları vuramazlarsa bunlar, zıpzıpların başında bekleyen çocuğa kalır. O vakit, zıpzıpların başında beklemek üzere başka bir çocuk seçilir, zıpzıplar yeniden dizilir ve oyuna tekrar başlanır. Zıpzıpları bitenler para ile kazananlardan zıpzıp alırlar. Bu oyun çocukları kumara alıştırdığı için iyi sayılmazsa da yavruları bu oyundan alakoymak da mümkün olamıyor.

● **Topaç:** Bir değneğin ucuna bir ip bağlanır. Bu suretle bir kamçı meydana getirilir. Bu kamçı ile vurularak topaç denilen oyuncak döndürülür. Bu oyun çok ke-re büyük camilerin mermer döşeli avlularında oynanır. Çocuklar, kendilerince belli bir noktaya kadar topacı döndürebilirler ve yine eski yerine döndürerek getirebilirlerse "Topacı kâbeye götürüp getirdim" diye öğünürler.

● **Taklitli oyun:** Beş on çocuk halka halinde bir yere otururlar; aralarından biri halkanın ortasında durur ve oturan çocuklardan her birine bir musiki âletinini adını verir: Tanbur, santur, ud, keman gibi. Sonra ortada duran çocuk, bir musiki âletinini çalındığı zaman çıkan sesini taklid eder. O zaman o musiki âletinini adını almış olan çocuk da aynı taklidi yapmak zorundadır. Çocuk adını tasdıdığı musiki âletinini sesini iyi taklid edemezse oyundan çıkarılır.

● **Güzellik oyunu:** Sekiz - on çocuk aralarından birini ebe seçerler. Ebe, öteki çoc-

ukları birer birer kollarından tutarak ileriye doğru fırlatır. Çocuklardan hangisi yerinde iyi ve güzel vurur ve ebe tarafından kolundan tutulup fırlatılmazsa o çocuk beğenilir ve ebenin yerine geçer. Aynı suretle oyuna devam olunur.

● **Tahin - pekmez:** Beş altı çocuk bir masanın etrafına otururlar, aralarından biri ebe olur.. Çocuklar dikkatle beklerler: Ebe "tahan" dediği zaman hepsi başlarını öne eğer; ebe "pekmez,, deyince de başlarını kaldırır. Bu suretle oyuna devam edilirken dikkatsizlik veya yanlışlıkla başını eğeceği yerde kaldıran veya kaldıracığı yer de eğen çocuk oyununu kaybedip ebe olur; dikkatsizlik ve yanlışlık yapmayanlar da oyunu kazanmış sayılır.

● **Sapan:** Sekiz santim boyunda, beş santim eninde bir meşin parçasının iki ucuna oyuncu çocuğun boyuna göre 60 - 70 santim uzunluğunda iki şicim bağlanır, meşinin içine küçük bir taş konulur, çocuk ipin bir ucunu eline sarar, öteki ucunu da parmaklarıyla tutarak sapanı aşağıdan yukarıya doğru savurmağa başlar tam hızlandığı sırada sapan ileriye doğru gelirken parmakları arasındaki ipi bırakır. Bu suretle taş uzağa atılmış olur.

● **Atları idare:** Oyuncular atlar ve seyisler diye iki gruba ayrılır, oyuna başlanırken kâğıddan toplar yapılarak yere atılır. Atların gözleri bağlandığı gibi bellisine de birer ip bağlanır. Seyisler, çocukların bellerine bağlanmış olan ipleri tutarak atları idare ederler. Seyisler atlarını kâğıt topların olduğu tarafa götürürler. Atlar gözlerini açmadan yerden kâğıt topları almağa uğraşırlar. Hangi çocuk daha çok top alabilirse oyunu kazanır.

● **Bum:** Oyuncu çocuklar halka halinde yere otururlar. Bu oyuna en çok yirmi çocuk katılabilir. Halka halinde oturan çocuklardan biri "bir,, diye saymağa başlar, yanındaki "iki,, onun yanındaki "üç,, diye devam eder. Fakat "beş" ve beşin misli olan rakamlar söylenmez. Sıra gelince

BİLMECELER, BULMACALAR

V

Derleyen: Faik AKÇIN

İçi beyaz, peynir değil; başı yeşil, emir değil; kuyruğu var, sıçan değil; üstü siyah, kömür değil. (kara turp)

İçi bitli, dışı kilitli (incir)

İç içe odalar, birbirini kovalar (kulak)

İçi kara, dışı ak. (baca)

İçi mermer, dışı mermer; pişirirsen aş olur, pişirmezsen kuş olur. (yumurta)

İçine soktum taştı, çıkardım azlaştı. (kahve)

İçi sarı, dışı beyaz. (Yumurta)

İşi taştan, dışı taştan, ha dolaş ha dolaş. (minare)

İki ayaklı pil, ortasında dil. (terazi)

İki çatal, bir makas (kırılgaç)

İki çubuk, bir makas; bunu bilmiyen hokkabaz. (leylak)

"beş" ve "beşin misli" rakamları söylemesi gereken çocuklar bunun yerine "bum!,, diye haykırırlar. "Bum!,, demeyip şaşırarak rakam söyleyenler oyundan çıkarılır. Yanlışlık yapılmayarak sona kalan çocuk oyunu kazanmış olur.

● **Bir keserim var:** Dört aylıktan bir yaşına kadar olan çocukları oyalamak, eğlendirmek ve güldürmek için tertip edilen bir eğlencedir. Çocuk bir yere oturtulur, ayaklarından hafifçe tutularak topukları sıra ile yavaş yavaş yere değdirilir. Bu iş yapılırken şunlar söylenir:

— Bir keserim var

— Kaça

— Beşe

— Vermem beşe vururum taş: Tık tık tıkl..

Bu sözlerden ve topuklarının vurulduğundan çocuk zevk alır, gülmeye oyalanır.

● **Balık ağı:** Bu oyun on - yirmi kadar çocuk tarafından oynanır. Belli bir sahada, ebe bağlanır, başka bir çocukla elele vererek öteki çocukların arasında koşar. Bu koşma sırasında temas ettikleri çocuk, ebe ile arkadaşının elini tutarak koşuya katılır, çocuklar çoğaldıkça balık ağı şeklini alırlar. Bütün çocuklar el tutarak koşuya katılınca kadar oyuna devam edilir.

İki dağ arkasında dana böğürür (osu - ruk)

İki dereden sel gelir, beş atlı önüne gider. (sümbük)

İki direk, iki direğin üstünde ambar, ambarın üzerinde makinâ, makine'nin üzerinde kör kuyu, kör kuyunun üzerinde akar çeşme, akar çeşmenin üzerinde aynalar, aynaların üstünde kemanlar, onun üzerinde düz ova; bunun üzerinde de kara keçi. (insan)

İki elimle tutayım, dibine kadar sokayım. (çizme)

İki gelinim var, biri iner, biri kalkar. (Terazi)

İki kanat, bir kuyruk, kendi başına buyruk. (Tavuk)

İki kaşık, duvara yapışık. (kulak)

İki kardeş, birbirini göremez. (Gözler)

İki kardeş, birbirini kovalar (ayaklar)

İki mermer arasında bir dilber oynar. (dil)

İki yanı çam ağacı, ortası hey hey (elek)

İlahî bir kız, benler yıldız; yem yer, su içmez. (ipek böceği)

İllem illem ilmesi, illem kadın düğmesi, illem hoştur yemesi, illem güçtür bilmesi. (kiraz)

İlidi milidi, kırk kapının kilidi, yatı - dan sonra bize gelen kim idi? (uyku)

İlim ayaksız, ilim kemiksiz, dağ aşar, baş aşar ilim. (kelebek)

İncili yemeni, incitme beni; bir hanım gelsin, indirsin beni. (pirinç pilavı)

İnil inil inler, çok kişi dinler. (Davul)

İnim inim ilmeli, yakası kırk düşmeli; ya bunu bilmeli, ya bu gece ölmeli (özerlik)

İstanbul'da bir tane, İzmirde iki tane, Filistin'de üç tane. ("i" harfleri)

İstanbulun gezisi, kara koyun dezisi. (bulut)

İstanbul'da süt pişer, kokusu buraya düşer. (mektup)

İşte şurda tepede, hemen doldur sepete; en güzeli yetişir, Eyüpteği tepede. (Erik).

(Devamı var)

TEKİRDAĞ'DA YER ADLARI

II

Yazan: Aydın OY

Karaevli Köyü: "Eski devirlerde o bölgede çok zengin ve bir kural kadar nüfuzu bulunan bir bey varmış. Gel zaman git zaman beyin üç oğlu bir kızı olmuş. Büyük oğlundan hiç hoşlanmazmış. Beyin dayalı döğeli evinin saraydan farkı yokmuş. Zaman geçip yıllar ardı ardını kovaladıktan sonra çocukları evlenecek çağa gelmişler. Önce hoşlanmadığı oğlunu evlendirmiş. Bunun adı Köse İlyas'mış. Bunu sevmediği için kendisine uzak olan bir yere ev yaptırıp malının bir kısmını da bağışlamış. Birkaç yıl sonra ortanca oğlunu evlendirmiş. Buna da kendisi bir ev yaptırmış ve çiftliğinden bir yeri bağışlamış. Ortanca oğlunun evi, babasının evine biraz daha yakın olup adı da Gazioglu imiş. Biraz zaman daha geçmiş; sıra en ufak oğluna gelmiş. Bey, bu oğlunu çok severmiş, sevdiği için de yanında evlendirmiş. Küçük oğlunun adı da Kara Veli imiş. Küçük oğlunun hiç çocuğu olmayınca bey çok üzülmüş, "Vay benim kara bah-tım!" deyip dövünmeğe başlamış. Bu yüzden de evini karaya boyatmış. Görenler, soranlar kendisinden "Karaevli" diye bahsetmeğe başlamışlar. Orada kurulan köyün adı da bu yüzden Karaevli kalmıştır.

Anlatan : Behmetsev Çavuş

Yaşı : 75

Memleketi : Karaevli Köyü

Nakleden : Osman Tabak (E.S.E. öğrencisi)

Bu hikâyenin folklor bakımından büyük değer taşıdığı görülmekte ise de tarihle ve gerçekte ilgisinin derecesini tespit etmek işi zamana bağlıdır.

Şimdi bir de tarihi kaynaklardaki bilginin ışığı altında köyün adının nereden gelebileceğini araştıralım: Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş adlı eserinin 335 inci sayfasında: "Anadolu'dan getirilen muhacirler, askerî ve ticarî yollar üzerinde yerleştirildi. Bu muhacirlerin çoğu devletin eli ile yasaklı olarak getirilen yürükler idi." demektedir. Evliya Çelebi de Tekirdağ'ın asıl eski halkının çoğunun yürük olduğunu yazmaktadır. Biliyoruz ki Oğuz boyları arasında geçen Karaevli, Yazgır, Kayı, Yıva, Kınıklar da Rume-li'ye geçişten sonra tehcir yolu ile buralara yerleştirilmişlerdir. Böyle olunca Karaevli köyünün olduğu yere Oğuzlar'ın Karaevli boyunun, Kayı köyünden olduğu yere Kayı boyu-

nun gelip yerleşmiş olmalarını düşünmekte bizce bir sakınca olmaması gerekiyor. Fakat yukarıda da belirttiğimiz üzere hikâye ile tarihi gerçeğin birbirini tutup tutmadığının anlaşılması biraz daha fazla zamana ve araştırmaya ihtiyaç göstermektedir. (A. O.)

Kaşıklı Köyü: Bulgaristan'ın Dobramilka köyünden göç ederek buraya yerleşenler tarafından kurulmuştur. Gelenler içinde, ağaç işleriyle uğraşan ve özellikle güzel kaşıklar yapan iki kişinin yaptıkları kaşıklar diğer köylerde bile anılmağa başlayınca bu belirlilik yönünden köye Kaşıklı adının verildiği söylenir. Köy merkez ilçesine bağlıdır.

Anlatan : Orhan Coşkun

Yaşı : 60

Memleketi : Kaşıklı Köyü

Nakledenler : İrfan Gürler - Kâmil Alpak (E. S. E. öğ. leri)

Kaşıklı köyünün adı ile ilgili olarak bize getirilen ikinci söylenti de şudur: "Eskiden o mntika ormanlıkmış. Ormanın yakınında da iki çiftlik varmış. Çiftlik sahipleri bir gün birlikte ormanda yemek yerlerken eşkıyaların baskınına uğramışlar. Kaçarken kaşıklarını orada bıraktıklarından eşkıyalar tarafından oraya Kaşıklı adı verilmiş."

Not: Köyün adı ile ilgili bu iki söylentiden herhalde birincisi daha güvenilir olsa gerek kanısındayız. (A.O.)

Kavakçeşme Köyü: Diğer birçok köy gibi bu köyün de kurulduğu yer eskiden bir çiftlikmiş. Köyün ilk halkı Karacaören adındaki bu çiftliği sahibinden satın almak isterler. Sahibi:

— Eğer bana bir torba altın verirseniz bu çiftliği size satırım, şeklinde bir cevap verir. Buna razı olmazlar. Bir gece hepsi sözleşirler ve saz, çubuk ne bulurlarsa bunlarla gecekondu niteliğinde birer ev yapıverirler. Sabahleyin uyanan bey bir olupbitti karşısın da kaldığını anlar ve birşey diyemez olur.

Eskiden, köyün ortasında tek yalaki bir çeşmenin ve yanında da büyük bir kavak ağacının olduğu söylenir. Köye ad bulmak için konuşurlarken bir kısım köylü "Kavak", diğerleri "Çeşme" adı üzerinde karar kılarlar, kısacası anlaşamazlar. Sonunda yaşlı ve saygı gösterilen biri her iki tarafın da isteğine

ARAŞTIRMALARI

uygun olarak: "Köyümüze Kavakçeşme adını verelim." der. Kabul edilir ve köyün adı Kavakçeşme kahr. Köy, Malkara ilçesine bağlıdır.

Anlatan : Hüseyin Pınar

Yaşı : 96

Memleketi : Kavakçeşme Köyü

Nakleden : İsmet Yavuz (E. S. E. öğrencisi)

Kılavuzlu Köyü: Anlatılanlara göre buraya ilk gelip yerleşen insanlar ağaçları kesip evlerini kurarlar ve ormandan kazandıkları yerleri de tarla haline getirirler. Ağaç saba-larla tarlalarını sürerler. Saban sürücülere o zaman kılavuz dediklerinden köyün adı Kılavuzlu kahr.

Köy, merkez ilçesine bağlıdır.

Anlatan : Mustafa Satılmış - Cafer Çetin

Yaşı : 56 — 52

Memleketi : Kılavuzlu

Nakleden : Arif Satılmış — Arif Çetin.

Kınıklar Köyü: Köyde beş altı yüz yıllık müslüman mezar taşlarına rastlanmaktadır. Demek ki bu bölgede yerleşen Türkler'in tarihini Osmanlılar'ın Rumeli'ye geçişlerine kadar götürmek mümkündür. Yakın yıllarda köylü tarafından yapılan kazılarda eski fırın-lara ve tahminen Bizanslılar'a ait sütunlara da rastlanmıştır. Bu izlere bakarak ve Zeki Velidi Togan ile Evliya Çelebi'nin de yazdıkları gözönünde tutularak buraya Oğuzlar'ın Kınık boyuna mensup Türkler'in gelip yerleş-tikleri ve daha önceleri burada Bizanslılar'ın yaşamış oldukları ortaya çıkar. Bizanslılar'dan fethedilince onlara ait yapıların yıkıldığı, yerlerine önce bir çiftlik, sonra da çiftlik a-razisi merkez olmak üzere bir köy kurulduğu anlaşılıyor. Köyün adı buradan gelmektedir.

Köyün çiftlik olduğu zamanlarıyla ilgili bir hikâyeye de buraya kısaca alalım: "Çiftlik sahibinin bir ara bütün hayvanları sebebi bilinmeyen bir hastalıktan bir gecede ölür. Çiftlik sahibi, bunun üzerine oradan başka bir yere göç etmek zorunda kalır. Çiftliğin arazisinde bir iki ev, derken köy kurulmağa başlar. Hayvanları bir gece içerisinde öldüğü, halk deyişle kırıldığı için bir ara köye Kınıklar da denmeğe başlarsa da bu ad yaygın olmayıp köyün gerek halk ağzındaki, gerek resmi kayıtlardaki adı Kınıklar diye geçmekte -dir.

Anlatan : Emin Güler

Yaşı : 38

Memleketi : Kınıklar Köyü

Nakleden : (Doğrudan kendi ağzından tespit edildi, A. O.)

Kumbag Köyü: Kum ve bağ kelimelerinin bileşiminden meydana gelen bu ad, sahilindeki kumsalın güzelliği ve bağlarının varlığı sebebiyle köye verilmiştir.

Köy, merkez ilçesine bağlıdır.

Küçükhdır Köyü: Malkara'nın Yörük bucağına bağlıdır. Önceleri düşman elindeymiş. Savaş sırasında, Hıdır namında iki kardeşten küçüğü şehit olmuş ve bu köyün az ilerisine gömülmüştür. Köy halkı kendisine ermiş göziyle bakmaktadır. Köyün geri alınmasında çok büyük yararlığı olduğundan adını köye vermişlerdir.

Anlatan: Hüseyin Bilgin Yaşı : 72

Memleketi : Küçükhdır Köyü

Nakleden : İbrahim Kahvecioğlu (E. S. E. öğrencisi)

Mürefte: Tekirdağ'ın Şarköy ilçesine bağlı büyükçe ve güzel bir bucaktır. Eski adı rumca Miryoftiyy'dur. (Bu kelimenin çiçeği ve meyvası bol anlamına geldiği söylenir.) Eskiden, cumhuriyetten önce burası da birçok kuzey Marmara kıyısı köyleri gibi bir Rum köyü idi. 1924 de Batı Trakya'daki Türkler'le Türkiye'deki rumlar "mübadele" edilince köyün rum halkı Yunanistan'a gitmiş, yerlerine Yunanistan'daki Türkler gelmişlerdir. Bu arada eski adı, söylenişini türkçeye aktararak Mürefte olmuştur.

Naip Köyü: Köy halkı arasında, önceleri bu köyün bir çiftlik olduğu, Naim adındaki çiftlik beyinin çok sevildiği, bu yüzden de köye kendisinin adının verildiği söylenmektedir. Kelimenin Naim'den Naip'e dönüşü hakkında şimdilik bir ipucu bulamadık. (A. O.) Köy, merkez ilçesine bağlıdır.

Nusrath Köyü: Köye ilk olarak Mısır'dan Nusret adında bir atının gelip yerleştiği, sonradan gelenlerin de köye ilk yerleşenini adını verdikleri söylenir. Köylüden bazıları Mısır'dan gelen atının adının Nusret yerine Nusur olduğunu ileri sürerler. Ne şekilde olursa olsun kelimenin Nusret atlı — Nusrath veya (Nusur atlı — Nusrath) şeklinde oluştuğu görülmektedir.

Köy, merkez ilçesine bağlıdır.

Anlatan : Kâmil Emel

Memleketi : Nusrath köyü Yaşı : 81

Nakleden : Osman Sakaoglu - Mustafa Sevil (E. S. E. öğ. leri)

Ötmanlı Köyü: Köyün kuruluşunun bahara rastladığı, o sırada bol yağmur yağdığı, aradan birkaç gün geçince bol miktarda ot yettiği, çevresinde bol ot bulunması sebebiyle

köye de Otmanlı adının verildiği söylenir. Köy, merkez ilçesine bağlıdır.

Anlatan : İbrahim Sevim

Yaşı : 65

Memleketi : Otmanlı köyü

Nakleden : İsmail Akgün (E. S. E. öğrencisi)

Ovabey Köyü: Köyün etrafını genişçe bir ova çevirmektedir. Malkara'ya bağlı olan bu köy kurulmazdan önce de yerinde bir çiftlik varmış. Zamanla Bulgaristan'dan gelen göçmenler (köylünün ifadesine göre bunlar 1877-1878 Rus - Osmanlı savaşından yani 93 harbinden sonra buraya yerleşmişlerdir.) zamanın hükümeti tarafından bu çiftliğin bulunduğu yere "İskân edilmişlerdir." Zamanla büyüyen köye ad koymak için düşünülmüş; ovalık yerde olması sebebiyle ova kelimesi üzerinde durulmuş, sonunda bir de "bey" eklenerek Ovabey adı konulmuştur.

Anlatan : Asiye Yaman

Yaşı : 70

Memleketi : Ovabey Köyü

Nakleden : Ahmet Suna (E.S.E. öğrencisi)

Selçuk Köyü: Merkeze bağlı olan bu köy de bir çiftlik sahasına kurulmuştur. Burada ki çiftlik sahibinin içkiye düşkün birisi olduğu, bu yüzden ortaklarının onu içki ile kandırarak tapuları tamamen elinden aldıkları, köye de kendisinin adının verildiği söylenmektedir.

Anlatan : Mustafa Atik (E.S.E. öğrencisi) (Köy ilkokulundaki tarihçeden naklen)

Semetli Köyü: Eski bir Rum köyüdür. Selânik dolaylarından gelip buraya yerleşen Türkler (1924), köyün birçok bakkal dükkânı, kahvesi, ekme ve hattâ simit fırınları olduğunu görüyorlar, Simit fırını bile bulunması bu köyü diğerlerinden ayıran bir özellik oluyor. Eski rumca adı (?) değiştirilerek fırın sebebiyle köye Simitli adı veriliyor. Simitli kelimesi, gitgide Semetli'ye dönüyor. Köy, merkez ilçesine bağlıdır.

Anlatan : Ayşe Oruç - Fatma Karaca

Yaşı : 85 - 83

Memleketi : Semetli Köyü

Nakleden : Aliman Oruç - Ahmet Baykara (E. S. E. öğrencileri)

Yağcı Köyü: Bu köyün eski adı Kurtkoca imiş. Köy, eskiden şimdiki yerinin karşısında ki yamaçta olup köy halkı dibeklerle yağ çıkarır, geçimini bu yoldan sağlarmış. Bu yüzden sonra sonra köyün aski adı bırakılıp Yağcı adı verilmiş.

Anlatan : Mustafa Çoban Yaşı : 36

Memleketi : Yağcı Köyü

Nakleden : Âdil Çoban (E.S.E. öğrencisi)

1. Not: Aynı köy halkından 95 yaşındaki Rıza Özen de şu tamamlayıcı bilgiyi vermektedir: "Köy, bundan ortalama yedi yüz otuz beş yıl önce kurulmuş olup on iki evden ibaretmiş. Zamanla köyün bir bölümü Çelebi Ağa namındaki birinin çiftliği olmuş. Sonraları evlerin sayısı artmıştır.

Nakleden : Torunu Rıza Özen (E. S. E. öğrencisi)

2. Not: Köy, en az yedi yüz yıllık bir geçmişe sahip olduğuna göre Osmanlılar'ın Rumeli'ye geçiş yıllarında mevcut veya hemen o tarihlerde kurulmuş demektir. (Ortalama yedi yüz otuz beş yıl önce kaydına şüpheyle bakmalı) Köyün eski adı Kurtkoca'nın da Rumeli'ye geçmiş bulunan Türk kumandan veya çeribaşlarından birinin adının olabileceği de düşünülebilir. Bu noktayı da araştırmak gerekir. (A.O.)

Yeniköy: Cumhuriyetten önce burası bir Rum köyü idi. Rumlar, İstiklâl Savaşı sonunda köyü yakıp yıkarak kaçmışlardır. Sonra Yunanistan'dan buraya gelen Türkler, eski yerine köyü yeniden kurmuşlardır. Bu yörede Türkler tarafından ve cumhuriyet sıralarında kurulan ilk yeni köy bu olduğu için adına Yeniköy denmiştir.

Merkez ilçesine bağlıdır.

Anlatan : Ayşe Erkan

Yaşı : 70

Memleketi : Yeniköy

Nakleden : Orhan Erkan (E.S.E. öğrencisi)

Yukarıkılıç Köyü: Vaktiyle bu bölgede Ali Bey adında biri yaşamakta olup geniş bir çiftliğin sahibiymiş. Bey, yanında her an bir kılıç taşımış. Kendisinin nereye gittiği veya nereden geldiği kılıcının durumundan belli olurmuş. Şöyle ki: Bey, kılıcını belinden aşağı takmışsa çiftliğin aşağı tarafına gittiği veya o taraftan geldiği anlaşılırmış. Bu, sembol olmuş. Gel zaman git zaman, çiftliğin yukarı kısmında on iki ev kurulmuş, bir zaman sonra bey de ölmüş ve çiftlik dağılmış. Yukarı kısmındaki on iki evden, on iki aileden üreyenler Yukarıkılıçlı, aşağı bölümdeki evlerde oturanlar da Aşağıkılıçlı köylerini kurmuşlar. Köyün adı bu hikâyede anlatılan durumdan dolayı gelmektedir. Bugün, Yukarıkılıç köyündeki bir dibektaşının Ali Bey'in adına arpalık görevi gördüğü de anlatılmaktadır.

Köylerin her ikisi de merkez ilçesine bağlıdır.

Anlatan : Hayri Baykal Yaşı : 60

KIZIL ELMA

Derleyen: Yılmaz ELMAS

(Anlatan: Fatma Elmas, Yaşı: 57, Okuma yazma bilmez. Kızıl Elmayı Fatma Elmas Merzifon'da ihtiyar bir kadından ve Selânik'te dedesinden dinlemiş. Dedesinden dinlediğinden yer belli edilmemektedir. Fazla bir ayrılık yok.)

Zamanın Padişahı Sultan Murat askerleri ile Osmanlı'dan Sivas'a giderken Osmanlı'da dağ kenarından geçerken bir çobana rastlarlar. Askerler çobana — Heyy, çoban, köpeklerin bak bizi ısırmasınlar, derler Çoban — Benim köpeklerim Sultan Murad'ın köpekleri gibi arsız değil sizi ısırmasınlar korkmayın der. Askerler tabur, tabur geçerler. En sonunda Sultan Murat gözüktür. Muhafızlar köpekler ısırmasın deyince gene aynı cevabı verir. Bunu duyan Sultan kızacağı yerde çobanı yanına çağırarak onunla konuşur ahbab olur. Çoban Sultana süt ve dağ meyvalarından ikramda bulunur. Sultan Murat ayrılrken çobanı İstanbul'a davet eder.

Aradan zaman geçer. Bir gün sırtında kuzu şiş kebap ile saray kapısı önünde çarıkılı çoban gözüktür. Saray askerleri çobanı saraya almak istemezler. Dışarda gürlütlüyü duyan Sultan Murat ne oluyor diye Vezirine sorar durumdan haberi olan Vezir — Sırtında kuzu şişi olan çarıklı bir çoban Saraya girmek istiyor der. Sultan çobanı hemen hatırlar — Sahn içeri girsin der. Çoban henüz soğumamış şişi Sultana hediye getirdiğini söyleyerek verir. Çoban çarıklarını çıkararak Saray direklerinden birini kaldırıp altına koyar. Bunu gören Sultan neye öyle yaptığını sorar, ~~.....~~

Memleketi : Yukarıkılıç Köyü

Nakleden : (Kendisinden duyuldu.)

Yukarısevindikli: (Bk: Aşağısevindikli)

Tekirdağ çevresindeki köylerin adlarının nasıl verildiği konusunda yapılan inceleme şimdilik burada bitmektedir. İlerde gerek bu köyler, gerekse diğerleri hakkında elde edilecek bilgilerle konuyu daha da genişletmek istegindeyiz. Hikâye bile olsalar, bazı yerlerde gerçeğe yakın, bazı hallerde de gerçeğin ta kendisi noktalarını varlığı sebebiyle bu araştırmamızın Tekirdağ tarihine de kendi ölçüsünde, şimdi olmasa bile daha ilerde, bazı kazançlar salıyacağını umarız.

çoban — Benim köpeklerim sana ve askerlerine bir şey demediler yolunu kesmediler. Senin köpeklerin beni saraya almak için yapmadık bırakmadılar diyerek serzenir. — Şimdi de köpeklerin çarıklarımı çalması diye oraya koydum. Çoban konuşmaya devam eder senin bu köpeklerin haramdan helâlden de bilmezler. Sultan Murat — Senin köpeklerin bilir mi? diye sorar. Çoban tabii anlar ister. sen 7 kap yemek yaptır 4 ü haram 3 ü helâl olsun, Sultan hemen emir verir yemekler hazırlanır. Çoban da köpeklerini ıslıkla ve isimlerini söyleyerek, Çakır - Gökçe diye çağırır. Köpekler deniz üstünden süratle gelirler Saray içine girerler, hazır olan yemeklerin döndü ters çevirirler İksini yerler birini de burunları ile iterek çobanın yanına getirirler Sultan: — Bunu niye yemediler diye sorunca onu da bana bıraktılar, der. Sultanla çoban senli benli konuşurlar, ayrılık zamanı gelince çoban koyunlarını yaylunda bıraktım kurt kapmasını artık gideyim diyerek müsaade ister.

Sultan — Yakında harbe gideceğiz harp te bizi unutma der.

Çoban — Dara kaldığında beni hatırla yalnız köpeklerine iyi bak gittikleri yerlerde haram yemesinler deyip çarıklarını giyer gider.

Bir zaman sonra Sultan Murat harbe gider. Harpte düşman ağır basmaya başlayınca Sultan Çobanı hatırlar. O anda çoban sırtında kuzu şişi ile harp meydanına gelir. Elindeki şişle düşmanları kırmaya başlar. Bunu gören askerler de gayrete gelir, düşmanı mağlup ederler. Düşman aman diler barış yapılır. Çoban sınra şişi dikerek bu burada sınır olarak kalacak buradan bir adım beri basmayacaksınız der ve Çoban Sultana veda ederek ayrılır. Bu şiş yeşererek elma ağacı olur. Kızıl Elma adını alır, Ozamandan beri düşman Kızıl Elmadan beri Türklere saldırmaya cesaret edemez. Harplerde ilerliyen düşman askerleri Kızıl Elmaya gelince dayanırlar bu tarafa geçemezler.

Bu çoban evliyanın öteki kardeşi de Merzifon'da Ayakkabıcılık yapmakta imiş. Çoban arasına kardeşini ziyaret eder ona bez kese

ILGAZLI NAILİ BABA HAKKINDA

Yazan: Osman SÜMER

Sayın İhsan Hınçer

Senelerdenberi büyük bir başarı ile neşrine muvaffak olduğunuz "Türk Folklor Araştırmaları" dergisi dolayısıyla ne kadar takdir ve tebrik edilsenz azdır. Mesainizin daha verimli ve mükemmel şekilde devamı, bu konuya gönül verenlerin müşterek dileği ve arzularıdır. Bu hususları samimi olarak belirttikten sonra derginin Şubat 1961 tarihli 139 cu sayısında neşredilen bir yazınıza bir parça dokunmak istiyorum. "Kastamonulu Yorgansız Hakkı Baba", adlı yazınızda Ilgazlı Naili Baba'nın da adı geçmektedir. Bir vesile ile de olsa Naili Babadan bahsedilmesini büyük bir memnuniyetle karşıladım ve o satırları şevkle okudum. Evet Yorgansız Naili Babanın چراغی sayılabilir. Naili Baba da Dertli'nin چراغی Geredeli Figani'nin چراغıdır. Böylece Yorgansız'ın halk ve saz şairlerindeki bir gelenek yolu ile Dertli'ye bağlamak mümkündür. Bunu siz de ifade ederek Naili Baba hakkında sunları yazıyorsunuz: "Hakkı Babanın ustası olan Ilgazlı ve 1294 doğumlu olan Naili Baba 1929 (1345) de 51 yaşında ölmüştür... Bu tarihler tamamiyle vanlıştır. Müsaadenizle bunlardan ve Naili Baba'dan biraz bahsetmek istiyorum.

İçinde süt getirir. Yine bir gün südü getirir duvara asar o sırada bir kadın gelir ayakka- bı ölçüsü verir. Çobanın gözleri kadının aya- ğına takılır ve bakmaya başlar. Ölçü almak- ta olan kardeşi — Hey kardeş süt keseden damlamaya başladı, diyerek ihtar eder. Çoban hemen kendini toparlar. Kadın gittikten son- ra Ayakkabıcı — Nöldü sana az daha evli- yahğı kaçırıyordun der ve devam eder. İşte evliyahğı ben böyle elde ettim. Kadın ayağı görür görmz kendini bozmaya başladın, senin ki koyunlara iyi bakmakla elde edildi, benimki ise işte böyle çok zor; ben her zaman evliyahğı elimden kaçırma tehlikesi ile başbaşayım. Hangimizin evliyahğı daha zor şimdi iyi an- ladin değil mi? der. Çoban kardeşini takdir eder bir daha da kaşabaya uğramaz. Bu ev- liyalardan birinin türbesi Osmançık'ta, biri- nin de Merzifon'da bulunmaktadır.

Halk edebiyatı ve halk şairleri hak- kındaki çeşitli kıymetli eserlerle tanınmış Çankırı eski mebuslarından merhum Ah- met Talât Onay "Çankırı Şairleri" adlı ese- rinin I ci cilt sayfa 239 da Naili'ye ayırdığı sayfalarda 1282 de doğduğunu yazıyor ki , tamamen doğrudur. Zira bu eserin yazıldı- ğı ve basıldığı 1930 -- 1931 tarihlerinde Nai- li Baba sağdı. Ahmet Talât Onay Naili - yi yakinen tanıdığı için üç sayfadan ibaret yazısında bir çok hususiyetlerini açık ve çok tatlı bir şekilde anlatmıştır. Fakat ne yazık ki eserlerinden hiç bir örnek derce- dememiştir. 1933 yılında Naili'yi ben de gördüm. tanıdım ve görüştüm. Çankırı Halkevine davet edilmiş ve kendisinden cumhuriyetin 10 cu yıl dönümü için des- tanlar istenmişti. Yaşlıca olmasına rağmen uzun boylu, iri yarı, sert ve keskin bakışlı mavi gözlü, uzun sakallı, müsekkel, konu- şmaları sert ve tok, ağzına geleni çekinme - den söyleyen korusuz, pervasız bir adam- dı. Ahme Talât Onay çok iltifat etti, ha- lini hatırlı sordu ve bir cumhuriyet des- tanı istedi. Buna sert bir şekilde şu cevabı vermişti:

— Esasen işiniz düşmese Babayı ara- mazsınız, öldün mü, kaldın mı, nasılsın, nen var, hasta mısın, dünyalığın, demin var mı?, diye hiç sormazsınız. Benim bu yaş- tan sonra destan düzecek halim yok. Eğer isterseniz eski bir destanımı size okuyayım, belki hoşunuza gider. Fakat daha evvel bu- raya biraz dem getirin de sevklenelim.

Bu açık ifade ve teklif karşısında Ba- ba'ya başka bir şey söylenemedi. Fakat gönü alındı ve bir çok vaitler yapıldı. Biraz sonra da okumağa başladığı destanı hepimiz dinledik. Naili Baba hiç durakla - madan ve zerre kadar kendini yormadan mütemadiyen dörtlükleri sıralıyor ve gözü müzün önüne büyük bir tarih sabnesi seri- yordu. Abdülâzizin tahttan indirilişi ile baş- lamış Sultan Murad,, Abdülhamit ve zama- nını, İttihatçıları, Hürriyeti, Balkan harbini, Birinci Cihan harbini, muhtelif cephele- ri, mağlûbiyet ve zaferleri, mütarekeyi, işgali, kuvayı milliyeyi, İstiklâl harbini, cumhu-

riyeti ve Gaziyi anlatmıştı. Söylediklerini kaydetmek şöyle dursun dörtlüklerin sayı- sını zor zaptediyorduk. Destan bir hayli u- zun ve cidden çok güzeldi. Hepimiz de hay- ran hayran dinlemiş ve Babaya büyük bir muhabbetle bağlanmıştık. Tamamladıktan sonra,

— İşte bu kadar. Daha fazla bir şey di- yemem. Olursa da ne alâ olmasa da ne alâ, dedi.

Naili Baba o gece bir kahvehanede aşk tarzına uygun fasıllar yapacak, saz ça- lacak, koşmalar, destanlar okuyacaktı. Bu- nu herkes haber aldığı için kahvehane vaktinden evvel hıncabın dolmuştu. Fa- kat ne yazık ki gündüzdenberi bir hayli demli bulunan Baba, akşam bir meyhane- de daha fazla kaçırmış ve kahveye kör kü- tük getirildiği için hiç bir şey yapılamı- ştı.

Buna benzer bir olayı da Ahmet Ta- lât Onay yukarıda adı geçen eserinde nak- lediyor "Bir Ramazan günü Kastamonu tınarhanesinden Çerkeşli İsmail Efê kefa- let ve vesayeti ile çıktıktan sonra gece - leri fasıl yapması, böylelikle bayram harç- lığı çıkarması kararlaşır. İsmail Ağa saz bulmağa, Naili de namaza gider. Fakat sa- tırlar geçer Naili görünmez. Nihayet :

— Ben müşüman değilim. Adım Apos- toldur.

Feryadile bir sarhoşun sürüklenerek götürüldüğü görülür. Meğer Naili Baba vo- lunu camie değil, meyhaneye uğratmış. Yar- ım okkalık bir şişeyi nefes almaksızın di- kiveren, küçük bir meze bile almadan okkayı bitiriveren Naili, yarım saat içinde çatlayacak kadar içmiş, sızmağa hazırlanı- ren karakola götürülmüş. Ertesi gün mah- kemede hocazadeliğinden, müttelki bir müs- lüman olduğundan bahisle mahza islahı ha- li için kabili istinaf olmak üzere sekiz gün hapisane ve bir lira da cezayı nakdiyeye mahkûmiyetini tebliğ eden heyeti hakime- ye karşı:

— Sekiz günü kabul ettim. İstinaf da etmiyeceğim. Fakat bir lira cezayı nakdiyi kabul etmiyorum. Çünkü bende dünyalık- tan eser yoktur. Olsaydı buradan çıkar çıkmaz bir liraya bir daha sarhoş olur , bayrama kadar hapisanede rahat ederdim.

Hem içimdeki cinleri çıkarmak için benim hiç olmazsa, günde yüz yüz elli dirhem içmem lazımdır.

Mukabelesinde bulunmuş ve bunun ü- zerine bir lira heyeti hakime tarafından ia- ne suretile verilmişti. (Ahmet Talât, Çan- kırılı Şairleri cilt I, sayfa 240—241)

Çankırı folkloru hakkında derin ve geniş bir bilgiye sahip olan Türk Dil Ku - rumu uzmanlarından kıymetli hemşehrim Ali Delri Dilçin' de "Edebiyatımızda Ata- sözlere,, adlı eserinin 126 cı sayfasında bir destan parçasının şairi olan Naili'den bah- sederken "Bu şairin nereli olduğu, hangi çağlarda yaşadığı belli değildir. Yirminci asır saz şairlerinden Naili mahlesi ile tanı- nmış, Ilgazlı bir şair varsa da yakından tanı- dığım rahmetli Naili Baba kaleme aldığı iyi, kötü bütün manzumelerini bana okudu- ğu halde böyle bir destandan bahsetmemiş ti. Binaenaleyh destanın nazımı başka bir Naili olmak gerektir. (Dehri Dilçin, Ede - biyatımızda Atasözleri, İstanbul 1945, sayfa 126) demek suretile Naili Babadan bi - razlık bahsetmiş oluyor.

Kıymetli Edebiyat hocalarından Şair üstad Cenab Muhittin Kozanoğlu da Milli Mücadelede İstanbul'dan İnebolu tarikle Ankara'ya geçerken Ilgaz'da kaldığı bir gece zarfında Nailiyi tanıdığını ve muhabbe- tine doyamadığı için misafirliğini üç gün daha uzattığını 1942 yılında bana naklet - miş ve Naili Baba'dan büyük bir hayran - lıkla uzun uzadıya bahşeylemiştir. Üstad Kozanoğlu Ilgaz'da kaldığı, bu üç gün zar- fında Naili'nin bütün eserlerini kopya et- tiğini ve bilâhare Sivasta Milli Mücadele- nin nasiri efkârı olan "İradei Milliye ,, ga- zetesinde neşrettiğini, fakat maalesef hatı- rında bir sey kalmadığını ve notlarını da kaybettığını üzümlere söylemişti. İradei Milliye gazetesinin nüshalarını bulmak bu gün hemen hemen imkânsız olduğundan maalesef Naili'nin eserlerinden örnek ver- mek mümkün değildir.

Çankırı Vilâyetinin Ilgaz (eski adı Koç hisar) kazası merkezinden Kavlı oğulla - rından Hacı Hoca Mehmet Efendinin oğlu olan 1282 doğumlu Naili, (Bu mahlas ken- disine Kastamonulu Kemali tarafından ve- rilmıştır) ciddi bir tahsil ile yetişmeğe

PAÇACIOĞLU'NDA DÜĞÜN ADETLERİ

Yazan: Nedim ORTA

Yavuklu olma: Kızda gönlü olan oğlan tarafından kız evine iki kişi giderek dünür olur. Allahın emri ile kızı oğlana isterler.

Kız tarafı düşünmek için zaman ister. Verici olurlarsa oğlan evine duaya gelmeleri bildirilir. Duada yemek verilir. Hoca yemekten sonra dua okur ve kızla oğlanı yavuklu yapar. Düğüne değin geçen zaman içinde bayramları oğlanın babası takı alır. (elbiselik, yüzük, bilezik, küpe v.b. gibiler) İki ihtiyar kadın bu takıları (hediye) kız evine götürür ve biriken komşularla birlikte hediyeleri kıza verirler.

Düğüne yakın kızın babasına, düğünü ne zaman yapacakları danışılır. Düğünün yakında yapılacağına karar verilirse, oğlan evi çeyiz düzmeye başlar. (Çeyizde: elbiyelikler, tepelik — kadınların başlarına taktıkları miğferimsi başlık — bu başlık madeni olup sağ ve sol şakaklar üzerinden iki dizi gümüş para sarmaktadır. Para dizisi alın çevresinde de bulunur. — bilezik, altın, yataklık ve yorgandır.) Ayrıca evlenme müsaadesi de alınır.

Oğlan evi düğünden iki gün önce kız evine bir - iki yük un götürür, köy halkına ve civar köylere oku verilir. (Oku: davetiye anlamına gelir ve bir şekerden ibarettir.) Birikintinin yapılacağı günden bir

başlamış fakat sonradan Çankırılı Aşık Bezmi, Kastamonulu Kemali, Geredeli Figani ile tanışarak onların yolunu tutmuş, çeşitli maceralardan sonra 1935 yılında 70 yaşını geçmiş olarak Ilgazda vefat etmiştir. Ustası Geredeli Figani gibi aşırı derecede işrete müptelâ ve bu yüzden de âdeta yarı mecnun idi. Ömrünün uzun bir süresi Çankırı'da ve Kastamonu'da hapisane ve tımarhanelerde geçmiştir. Bektaşî tarikâtına sülûkî olup tam manasile mühibbi Ali. Aba idi, Naili Baba, tam manasile bir halk ve saz şairidir. Geredeli Figani dolaşısıyla Dertli'ye intisabı vardır. Ahmet Talât Önay yukarıda adı geçen eserinde bu hususta şunları yazmaktadır: "Naili aşık

gün önce davul gelir, gelen düğüncülere konak verilir. (konaklar varlıklı ailelere tesadüf ettirilir.)

Akşam oğlan evine kına almaya gidilir ve kına kız evine bırakılır. O gece gelin kına yakılır. Gece eğlenti ile geçer, çeşitli oyunlar oynanır, türküler söylenir.

Bir türkü:

Aşağıdan gelen karalı gelin
Topla fistanımı toz ofur gelin
Kaldırsam yazmanı baksam yüzüne
Eller arif olmuş söz olur gelin.
Aşağıdan gelen geline benzer
Saçları sazımın teline benzer
Hangi yaylağın gülüsün gelin
Sanki bizim yayla gülüne benzer.

Aşağıdan gelen halına gelin
Değme bülbüllerin dalına gelin
İstersen güzel ol istersen çirgin (çirkin)
İşte görünüyor dünyanın hali.

Sabahleyin davulcu herkesten önce kalıkar ve dan davulu vurur (bu halkı uyan-dırmak içindir) Atlılar toplanır ve cirit oynanır, sonra yemek yenir ve gelin çıkıncaya dek muhabbet edilir. Gelinin çıkacağına yakın seymen alayı kurulur. Seymenin başına iyi deyişlemeler söyleyen bir şahıs geçer, buna (SEYMENBAŞI) denir.

Seymenbaşı, seymeni düzmek için önce şu deyişlemeyi söyler :

tarzını her şekil ve nevinde şiir söylemiştir. Destanları güzeldir. Bilhassa hicviye - leri çok şayanı dikkettir. Eserlerinden sonra nümune verilecektir. Şimdiye kadar kendini yakalamak, eser almak mümkün olmamıştır. Eldekileri neşre ise rızası alınmadığı için hicvinden korkarak dercedilmemiştir. Çünkü deliye taş atanın başı yararlı.,

Eserlerinden örnek verememekle beraber doğumu ve ölümü ve yaşı hakkında gerekli düzeltmeleri de yaparak bir vesile ile de olsa Naili Babadan biraz bahsetmek fırsatını buldum. Bu fırsatı bana verdiğinizden dolayı size bilhassa teşekkür ederim.

Saygılarımla.

ARAŞTIRMALARI

Mercimeğim süzülün
Yılan taşta büzülün
Seymen olacak delikanlılar
Gelsin bizim bayrağa yazılınsın.

Seymenin başına elinde bayrakla bayraklar geçer, seymene katılanlar çoğunluk bekârdır. Tek sıra olarak dizilirler. Seymen düzüldükten sonra seymenbaşı:

Uçaktan aldım ustura
Elimi kesti testere
Maşallah deyin ağalar
Arkamdaki askere.
Deyişlerini söyler.
Sonra seymenin başına geçip:
Ne diyelim ne diyelim
Gene eski dediğimizi diyelim
Ey ağalar toplanın da
Gelin almaya gidelim .

Deyişlemesiyle gelin almıya gidileceğini haber verir. Millet hazırlanırken bu arada seymenin barutunu ister.

Barut istemek için söylenen deyişleme :

Farıdı deli gönül farıdı
Şu dağları duman bürüdü
Nerde kaldı düğün ağası
Bizim seymenin barutu.

Barut getirilir ve seymendeki silâhlılara birkaç atımlık barut dağıtılır. (Bu barut yolda giderken havaya ateş etmek içindir.) Yolda seymenbaşı deyişlemeler söyler. Deyişlemenin her satırından sonra seymendeki delikanlılar "EYVALLAH!", çekerler, arada bir silâh atılır. Düğüncüler gelin evine yaklaşıncaya seymenbaşı :

Tepeden indim düze
Koyunu saldım yüze
Gelin evindeki sağdıçlar
Selamünaleyküm size.

Deyişlemesini söyler. Seymen bir daire etrafında üç tur döndükten sonra durur, seymenbaşı deyişleme söylemeye devam eder. Ta ki gelin çıkıncaya dek.

Dam üstünde yongalar
Yel estikçe tögeler
Çıkarıverin gelinimizi
Hanım yengeler.

Bir ara seymenbaşı.beleşini (mendil) ister.

Kınalı keklük yeleği
Çingenler yapar eleği

Nerde kaldı ey ağalar
Bayrak ile seymenbaşının beleşini.

Mendiller gelir, biri bayrak sopasının ucuna diğeri de seymenbaşının elindeki sopaya bağlanır. Bu sopa bazan kılıç veya saldıрма olur ve ucuna bir elma takılır. (Elma bereket anlamına gelmektedir.)

Karşıdaki dağın kayası
Azıcaktır buraların ovası
Çıkarıver gelinimizi
Düğün ağası.

Ak koyun akışır
Alem bize bakışır
Gelin çıkarmak da
Düğün ağasına yakışır.

Baykuş öter kovuktan
Sular akar oluktan
Çıkarın yengeler gelinimizi
Duramadık soğuktan

Bağın çubuğu yere daldı
Gün alınma geldi
Ne duruyon düğün ağası
Anası da elden geldi.

Farıdı deli gönül farıdı
Şu dağları duman bürüdü
Tez çıkarın gelini
Ayağımıza kara su yüdüdü.

Böylece gelin çıkıncaya dek deyişlemeler söylenir, maniler atılır. Gelin tek bir getirtilerek çıkarılır. Ata bindirilirken seymenbaşı :

Kaması elinde
Tabancası belinde
İki el silâh atıverin
Tam yerinde.

Deyip, seymendeki silâhlılara haber verir ve iki el silâh atılır. Gelin atla oğlan evine doğru yönelir. Atın gemini kızın yakınlardan biri tutmaktadır. Gelinin yüzü örtülüdür. Gelinin çıkmasıyla düğün sona erer. Seymenbaşı seymeni alıp gelinin ardından giderken, nisbet verir gibi yarı şaka yarı alaylı olarak :

Yekinin kızlar yekinin
Başınıza çiçek takınım
Bundan sonra kına yerine
Öküzün bokunu yakınım.

Deyişlemesini söyleyip uzaklaşır. Gerdek gecesinde sabahı güvey ile arka dağları oyunlar oynarlar ve birikinti dağılır. Bir hafta sonra gelin ve güvey baba ve annelerinin ellerini öpmeye giderler.